

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра публічного управління, адміністрування та права

Кваліфікаційна робота

на тему: **«ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В
УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ»**

Виконала:

студентка академічної групи 2м – ДС
освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 281
«Публічне управління та адміністрування»
_____ Ю.В. Передерій

Науковий керівник:

доцент кафедри публічного
управління, адміністрування та права,
кандидат наук з державного
управління
_____ А.І. Мирошніченко

Бібліографічний опис та анотація кваліфікаційної роботи

Бібліографічний опис: Передерій Юлія Володимирівна. Особливості здійснення публічних закупівель в умовах правового режиму воєнного стану. Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування». Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права. Кафедра публічного управління, адміністрування та права. Науковий керівник: Мирошніченко Аліна Іванівна, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та права. Полтава. 2023 рік.

Зміст роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків.

Анотація. У роботі сформульовано загальну характеристику функціонування публічних закупівель в Україні; проведено аналіз нормативно-правових основ організації та проведення публічних закупівель незалежної України; досліджено зарубіжний досвід здійснення публічних закупівель; проведено аналіз планування та здійснення публічних закупівель в Полтавському комунальному автотранспортному підприємстві 1628; проаналізовано особливості здійснення контролю та моніторингу за публічними закупівлями в Україні; визначено юридичну відповідальність за порушення законодавства в сфері публічних закупівель; визначено особливості проведення публічних закупівель та роботи уповноважених осіб в умовах правового режиму воєнного стану; обґрунтовано доцільність адаптації законодавчої бази публічних закупівель до умов воєнного стану в Україні; сформовано напрями вдосконалення механізму публічних закупівель в Україні.

Ключові слова: публічні закупівлі, електронна система закупівель, відкриті торги, аукціон, законодавча база, контроль, уповноважена особа, запобігання корупції, воєнний стан.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.....	9
1.1. Загальна характеристика функціонування публічних закупівель в Україні.....	9
1.2. Розвиток нормативно-правових основ організації та проведення публічних закупівель незалежної України	17
1.3. Зарубіжний досвід проведення публічних закупівель	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.....	32
2.1. Порядок планування та здійснення публічних закупівель в Полтавському комунальному автотранспортному підприємстві 1628.....	32
2.2. Особливості здійснення контролю та моніторингу за публічними закупівлями в Україні	42
2.3. Юридична відповідальність за порушення законодавства в сфері публічних закупівель	50
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....	58
3.1. Особливості проведення публічних закупівель та роботи уповноважених осіб в умовах правового режиму воєнного стану	58
3.2. Адаптація законодавчої бази публічних закупівель до умов воєнного стану в Україні	64
3.3. Напрями вдосконалення механізму публічних закупівель в Україні	71
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	93

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АМКУ	Антимонопольний комітет України
КМУ	Кабінет Міністрів України
ЄС	Європейський Союз
ДАСУ	Державна аудиторська служба України
Мінекономіки / Уповноважений орган	Міністерство економіки України
ДКСУ	Державна казначейська служба України
ДП «Прозорро»	Державне підприємство «Прозорро»
Закон	Закон України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 року № 922-VIII
Постанова № 169	Постанова Кабінету Міністрів України № 169 від 28.02.2022 р. «Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану»
Постанова № 1178 / Особливості	Постанову Кабінету Міністрів України № 1178 від 12.10.2022 р. «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування»
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
ККУ	Кримінальний кодекс України
ЦКУ	Цивільний кодекс України
ГКУ	Господарський кодекс України
НАБУ	Національне антикорупційне бюро України
СБУ	Служба безпеки України
СОТ	Світова організація торгівлі
ЄЗС	Єдиний закупівельний словник
Держстат	Державна статистична служба України
ЕСЗ / Prozorro / Прозорро	Електронна система публічних закупівель

ВСТУП

Актуальність теми. Держава безпосередньо співпрацює з різними суб'єктами господарювання, однією з форм цієї співпраці є державне замовлення, яке не тільки задовольняє потреби замовників у товарах, роботах і послугах, але й задовольняє потреби країни та суспільства в цілому. Загалом це підвищує прибутковість підприємства та забезпечує раціональне використання державних коштів. Важливою частиною раціонального розподілу бюджетних коштів є створення ефективної системи управління публічними закупівлями. На сьогоднішній день організувати та здійснити закупівлі без використання електронної системи закупівель Prozorro неможливо.

Функціонування системи публічних закупівель пов'язане з використанням ресурсів, у тому числі бюджетних коштів та власних коштів підприємств різних форм господарювання на придбання предметів закупівель. Використання публічних ресурсів замовниками означає, що відповідні органи мають право на контроль та перевірку щодо доцільності, ефективності та економічності використання коштів, але згідно зі статистикою проведених моніторингів Державною аудиторською службою України у сфері публічних закупівель невідповідності та порушення все ще існують. У деяких випадках ці порушення є менш серйозними та є результатом браку знань і досвіду замовників або можуть бути технічно допущеними. В інших випадках ці порушення відносяться до серйозних корупційних зловживань, що призводять до «відмивання» державних коштів, їх неправомірне та неефективне використання.

Основним завданням держави є створення та забезпечення сталого процесу економічного розвитку, здатного забезпечити певну економічну трансформацію, як вирішальної та невідкладної складової економічної політики. Тенденція в країні полягає в прагненні реальних змін, оскільки державний апарат продемонстрував неспроможність, слабку незалежність і

величезну корупційну складову, яка виснажила економіку України та поставила країну на межу економічної кризи.

Одним із ключових моментів до вирішення цієї проблеми є початок оновлення системи державних закупівель, який був запущений у 2014 році. Контроль за процесом закупівель розпочався у 2016 році із запровадження конкретних нормативно-правових рішень та переведення закупівель із тіньової форми в електронну для загального огляду та контролю. Електронна система публічних закупівель ProZorro за час свого існування допомогла країні заощадити приблизно 50,76 мільярда гривень, ставши однією з найуспішніших і значущих реформ за часи незалежності України, отримавши низку міжнародних нагород і ставши інноваційним рішенням, що дає можливість проводити закупівлі прозоро.

Унікальність системи підкреслюється завдяки одночасній взаємодії трьох сторін – громадськості, бізнесу та держави, де кожна сторона виконує свою роль. У цій системі на державу покладено функції сприяння прозорому, підзвітному закупівельному процесу та забезпечення правового регулювання. Саме нормативно-правове регулювання у вигляді Закону України «Про запобігання корупції», Закону України «Про публічні закупівлі» та подальші внесення змін до них, щодо здійснення моніторингу закупівельної діяльності, покладено в основу системи всієї закупівельної діяльності на державному рівні. За допомогою системи ProZorro організація публічних закупівель повністю переводиться в електронний формат для підвищення комфорту роботи, а Україна отримує великий потенціал для створення прозорої та ефективної економічної діяльності країни.

Навіть зараз, за умов відкритої агресії з боку російської федерації, функціонування електронної системи закупівель не зупинилося. На законодавчому рівні внесені зміни до умов проведення закупівель на період правового режиму воєнного стану, що затверджені нормативними документами. Спочатку Уряд в динамічному режимі прийняв Постанову Кабінету Міністрів України № 169 від 28.02.2022 р. «Деякі питання здійснення

оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» [1.5]. Згодом удосконалив процес проведення публічних закупівель та прийняв Постанову Кабінету Міністрів України № 1178 від 12.10.2022 р. «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування» (зі змінами та доповненнями) [1.34], котра регулює та підвищує швидкість процесу організації закупівель, встановлює певний алгоритм їх проведення та повертає майже всі обмеження пов'язані з процесом проведення публічних закупівель.

Дослідженню проблематики публічних закупівель присвячені праці вітчизняних і зарубіжних вчених, науковців, практиків, серед яких О. Альциванович [1.1], В. Вареник [1.3], А. Гаврилова та Л. Гальчинський [1.4], О. Длугопольський [1.7], Л. Євчин [1.9], О. Заклекта [1.8], Л. Кулик [1.15], О. Скакун [1.52], Я. Петруненко [1.23], Н. Ткаченко [1.55; 1.54], Н. Хорунжак [1.56], К. Хусанова [1.57], Я. Цимбаленко [1.1], Дж. Муррей [1.59], Дж. Стігліц, та ін. Віддаючи належне науковим досягненням учених та оцінюючи їх значний внесок у розвиток досліджуваної проблематики, вважаю, що подальшого дослідження потребують особливості здійснення публічних закупівель саме в умовах правового режиму воєнного стану.

Метою є дослідження теоретичних та практичних положень здійснення публічних закупівель в Україні в умовах правового режиму воєнного стану.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати наступні завдання:

- сформувати загальну характеристику функціонування публічних закупівель в Україні;
- провести аналіз нормативно-правових основ організації та проведення публічних закупівель незалежної України;
- дослідити зарубіжний досвід здійснення публічних закупівель;
- провести аналіз планування та здійснення публічних закупівель в Полтавському комунальному автотранспортному підприємстві 1628;

- проаналізувати особливості здійснення контролю та моніторингу за публічними закупівлями в Україні;
- визначити юридичну відповідальність за порушення законодавства в сфері публічних закупівель;
- визначити особливості проведення публічних закупівель та роботи уповноважених осіб в умовах правового режиму воєнного стану;
- обґрунтувати доцільність адаптації законодавчої бази публічних закупівель до умов воєнного стану в Україні;
- сформулювати напрями вдосконалення механізму публічних закупівель в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що формуються в процесі публічних закупівель.

Предметом дослідження є особливості здійснення публічних закупівель в умовах правового режиму воєнного стану.

Методи дослідження: метод теоретичного узагальнення, порівняння, метод аналізу та синтезу – для пошуку та відбору наукових напрацювань щодо здійснення публічних закупівель; метод системного аналізу – з метою розкриття сутності нормативно-правового регулювання сфери публічних закупівель; методи порівняльного аналізу та екстраполяції, метод логічного узагальнення для розроблення висновків та рекомендацій щодо адаптації законодавчої бази до умов воєнного стану.

Практична значимість проведеного дослідження полягає у аналізі особливостей здійснення публічних закупівель в умовах правового режиму воєнного стану та обґрунтуванні доцільності адаптації законодавчої бази до умов воєнного стану, а також, формуванні напрямів вдосконалення механізму публічних закупівель в Україні.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

1.1. Загальна характеристика функціонування публічних закупівель в Україні

Систему публічних закупівель в Україні регулює Закон України «Про публічні закупівлі» (далі – Закон) від 25.12.2015 р. № 922-VIII [1.46]. Цей закон встановлює правові та економічні принципи організації закупівель товарів, робіт і послуг для задоволення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад.

Основною метою Закону є забезпечення ефективного та прозорого проведення закупівель, формування конкурентного середовища в галузі публічних закупівель, уникнення корупційних проявів у цьому сегменті та сприяння розвитку чесної конкуренції.

Також цей Закон ставить за мету вирівнювання законодавства України з європейськими стандартами в рамках виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [1.46].

Згідно із Законом, публічні закупівлі – це процедура придбання замовником товарів, робіт і послуг у визначеному законодавством порядку. Предметом закупівлі можуть бути товари, роботи чи послуги, які замовник придбаває в рамках єдиної процедури закупівлі або спрощеної закупівлі, де учасникам надається можливість подати тендерні пропозиції чи пропозиції для переговорів (за умови застосування переговорної процедури закупівлі). Важливо відзначити, що предмет закупівлі визначається замовником за допомогою Єдиного закупівельного словника, який затверджений у встановленому порядку [1.35].

У свою чергу, відповідно до Закону [1.46]:

товари – це продукція, об'єкти будь-якого виду та призначення, у тому

числі сировина, вироби, устаткування, технології, предмети у твердому, рідкому і газоподібному стані, а також послуги, пов'язані з постачанням таких товарів, якщо вартість таких послуг не перевищує вартості самих товарів;

роботи – це розроблення проектної документації на об'єкти будівництва, науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування, будівництво нових, розширення, реконструкція, капітальний ремонт та реставрація існуючих об'єктів і споруд виробничого та невиробничого призначення, роботи з будівництва об'єктів з розробленням проектної документації, роботи з нормування в будівництві, геологорозвідувальні роботи, технічне переоснащення діючих підприємств та супровідні роботам послуги, у тому числі геодезичні роботи, буріння, сейсмічні дослідження, аеро- і супутникова фотозйомка та інші послуги, що включаються до кошторисної вартості робіт, якщо вартість таких послуг не перевищує вартості самих робіт;

послуги – охоплюють широкий спектр об'єктів закупівлі, виключаючи товари і роботи, такі як транспортні послуги, освоєння технологій, наукові дослідження, науково-дослідні або дослідно-конструкторські розробки, медичне та побутове обслуговування, найм (оренда), лізинг, а також фінансові та консультаційні послуги, поточний ремонт, поточний ремонт з розробленням проектної документації.

Замовники – це суб'єкти, що проводять закупівлі товарів, робіт і послуг відповідно до Закону [1.46]. До замовників, які здійснюють публічні закупівлі, належать (рис. 1.1.):

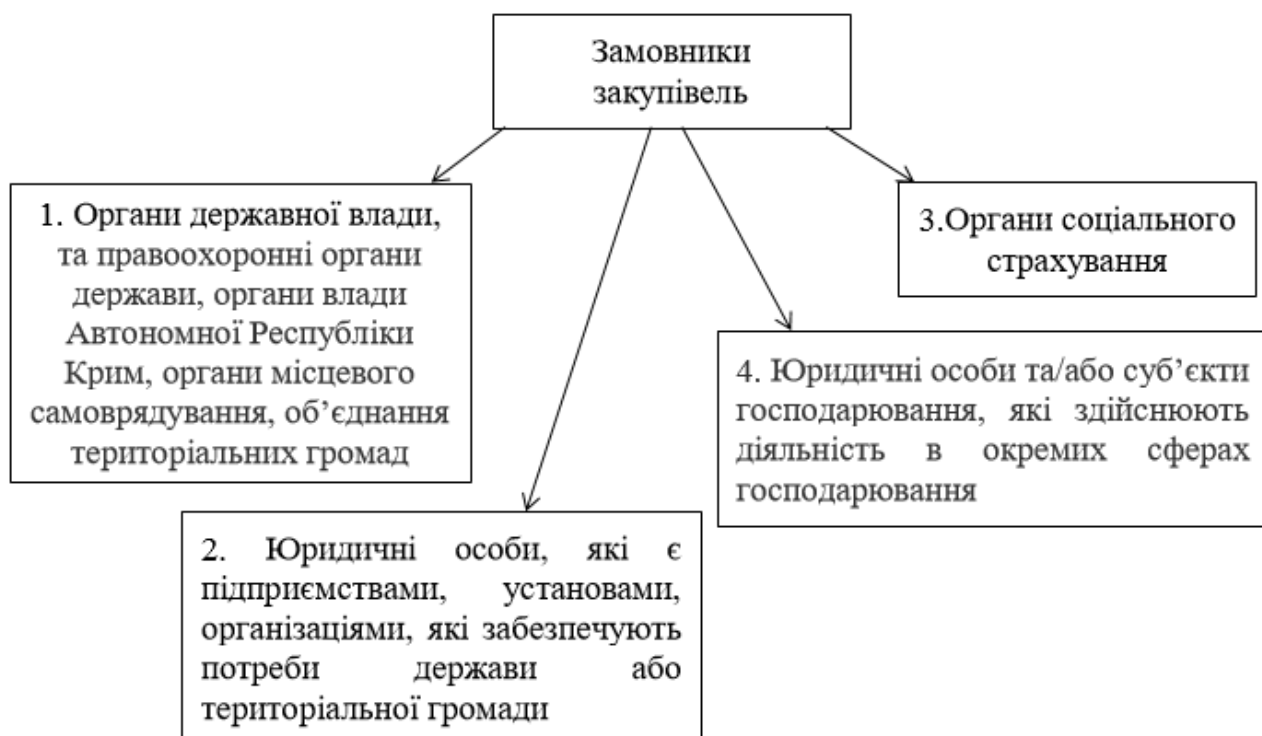

Рис. 1.1 – Замовники публічних закупівель в Україні

Відповідно до частини 1 статті 5 Закону України «Про публічні закупівлі» закупівлі здійснюються за наступними принципами (рис. 1.2).

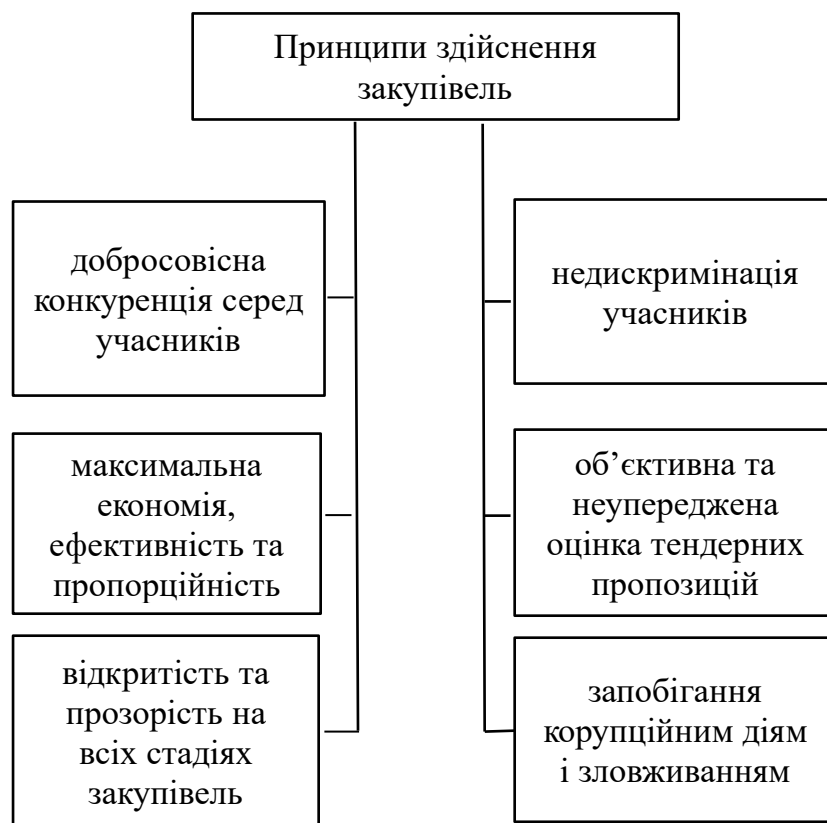

Рис. 1.2 – Принципи здійснення публічних закупівель

Відповідно до статті 11 Закону, відповідальність за організацію та проведення процедур закупівлі/спрощеної закупівлі в організації несе уповноважена особа. Ця особа відповідає за ряд функцій, включаючи планування закупівель, формування річного плану, а також:

1. Вибір процедури закупівлі.
2. Проведення процедур закупівель/спрощеної закупівлі.
3. Забезпечення рівних умов участі та об'єктивного вибору переможця процедур закупівлі/спрощеної закупівлі.
4. Складання, затвердження та зберігання відповідних документів з питань публічних закупівель.
5. Публікація необхідної інформації в електронній системі закупівель відповідно до вимог законодавства.
6. Здійснення інших дій, передбачених законом.

Здійснення процедур закупівель в Україні відбувається за допомогою електронної системи публічних закупівель Prozorro. Ця онлайн-платформа призначена для того, щоб державні та комунальні замовники могли оголошувати тендери на закупівлю товарів, робіт і послуг, а представники бізнесу могли конкурувати за можливість поставити це державі. Система Prozorro використовує гібридний принцип, який включає передачу інформації про тендери до центральної бази даних Prozorro та її одночасне оприлюднення на порталі та всіх майданчиках [1.51].

Основною метою впровадження системи Prozorro є підтримка здорової екосистеми публічних закупівель, забезпечення прозорості, підвищення конкуренції та розвиток професіоналізму у сфері закупівель. З економічної точки зору, публічні закупівлі відбуваються за рахунок коштів, зібраних державою від платників податків, та їх розподіл з метою забезпечення функцій держави та задоволення потреб суспільства.

Точка зору О. Скакуна [1.52] полягає в наступному: економічна сутність механізму публічних закупівель полягає в забезпеченні перерозподілу грошових коштів у формі наділення суспільства певними соціальними

(матеріальними) благами. Податки та збори, зібрані від суб'єктів господарювання, які формують фонд фінансування публічних закупівель, повертаються населенню у вигляді плати за розміщення державного замовлення на певні товари (роботи, послуги), забезпечуючи суспільство необхідними благами.

Думка С. Нагачевського [1.21] також є слушною, оскільки визначає замовника у сфері публічних закупівель як державу у вигляді державних органів, а механізм державних закупівель ототожнює з розподілом акумульованих громадських коштів для задоволення суспільних потреб та забезпечення функціонування держави..

Перед прийняттям Закону України «Про публічні закупівлі» [1.46], існувало поняття «державні закупівлі», що використовувалося в економічній та юридичній літературі, і не розмежовувало терміни «державні закупівлі» та «державне замовлення». В міжнародній практиці використовується термін «procurement», що означає сукупність методів для ефективного задоволення потреб замовника в товарах, роботах, послугах. Визначення публічних закупівель може включати їх розгляд як соціального інституту державного регулювання економіки, діяльності держави щодо придбання товарів, робіт і послуг, правового механізму, інструменту фінансово-правового регулювання тощо. Загалом, публічні закупівлі в Україні є важливим інструментом для реалізації функцій держави та сприяють створенню передумов для ефективного розвитку економіки країни.

Визначення закупівель, як висловив В. Смирчинський, можна розширити, трактуючи його як конкурентну систему закупівлі продукції в ринковій економіці. Ця система ґрунтується на принципах прозорості торгів, справедливого товарного обміну, економічності, ефективності та обліку обмінних операцій, обов'язковості виконання контрактних умов [1.53].

Термін «procurement», за Н. Шалімовою, також можна пояснити як сукупність практичних методів і прийомів, які дозволяють максимально задовольняти інтереси замовника під час проведення закупівельної кампанії

через конкурсні торги [1.58].

Зазначені визначення публічних закупівель можна узагальнити як комплексний інструмент для забезпечення державних потреб та створення конкурентного середовища в країні. Вони представляють собою не просто процес придбання товарів, робіт і послуг, але і важливий інструмент для розвитку економіки України.

В системі публічних закупівель України держава виступає як надійний ринок для підприємств та організацій, що представляють різні сектори економіки. Держава не лише фінансує, але й організовує виробництво різних товарів і послуг, виконуючи при цьому різні функції, такі як забезпечення безпеки, організація соціальної політики та інші. Державні витрати також охоплюють придбання соціально важливих благ, таких як наукові дослідження та охорона здоров'я. Основні функції публічних закупівель узагальнено в табл. 1.1 [58].

Таблиця 1.1

Основні функції публічних закупівель в Україні

Найменування функції	Галузь реалізації
Відтворювальна	реалізується в процесі організації суспільного виробництва і регулювання його масштабів
Інвестиційна	реалізується у вигляді цільового довгострокового фінансування
Інноваційна	реалізується в процесі впровадження наукових, теоретичних і науково-практичних, науково-дослідних робіт у виробництво товарів і послуг
Захисна	реалізується в політиці підтримки вітчизняного виробника і забезпечення державної безпеки
Регулююча	реалізується при ціновому регулюванні, координації коопераційних зв'язків при виробництві необхідних товарів і послуг, підтримки і розвитку конкуренції між претендентами на отримання від держави підяду на виробництво необхідних товарів і послуг, а також забезпеченні якості та конкурентоспроможності товарів, що випускаються, наданих послуг, а також суміжних виробничих процесів
Соціальна	реалізується при створенні робочих місць, забезпеченні зайнятості в тому чи іншому регіоні, місті; забезпечення підготовки та перепідготовки фахівців; контролі над трудовими ресурсами: регламентуванні умов праці найманих працівників, підтримання їх здоров'я
Контрольна	реалізується при контролі витрачання бюджетних коштів

Отже, публічні закупівлі слід розглядати як не лише процес придбання, але і як ключовий інструмент для реалізації різних функцій держави та сприяння ефективному розвитку економіки.

Найбільш поширеною формою розміщення державного замовлення є проведення відкритих конкурентних торгів. Цей механізм розподілу замовлення на поставку товарів, надання послуг або виконання робіт ґрунтується на заздалегідь оголошених умовах. Вони передбачають залучення протягом визначеного терміну принципів конкуренції, таких як відкритий конкурс або аукціон, для отримання пропозицій від декількох учасників торгів. Основні види публічних закупівель відповідно до Закону наведені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Види публічних закупівель

№	Найменування	Вартісні межі
1.	Спрощена закупівля	Від 50 тисяч гривень до 200 тисяч (1 мільйона для замовників в окремих сферах господарювання) гривень у разі закупівлі товарів та послуг та 1,5 (5 для замовників в окремих сферах господарювання) мільйона гривень у разі закупівлі робіт
2.	Відкриті торги	Товари та послуги від 200 тисяч гривень (від 1 мільйона гривень для замовників в окремих сферах господарювання) Роботи від 1,5 мільйонів гривень (від 5 мільйонів гривень для замовників в окремих сферах господарювання)
3.	Відкриті торги з публікацією англійською мовою	Від 133 тисяч євро для товарів та послуг Для робіт від 5 150 тисяч євро
4.	Закупівля без використання електронної системи закупівель	до 50 тисяч гривень
5.	Переговорна процедура	Для товарів і послуг від 200 тис. грн та робіт вартістю від 1,5 млн грн (від 1 млн грн для товарів і послуг, від 5 млн грн для робіт для замовників в окремих сферах господарювання)
6.	Запит ціни пропозицій	Від 50 тисяч гривень до 200 тисяч (1 мільйона для замовників в окремих сферах господарювання) гривень

Основною метою проведення конкурентних процедур закупівель є привертання максимальної кількості учасників є забезпечення отримання

товарів, робіт і послуг в оптимальній якості за найнижчою ціною, тобто ефективний відбір постачальника.

Крім того, у сфері публічних закупівель, відповідно до чинного законодавства, діють державні органи управління та контролю, такі як Міністерство економіки України, Державна казначейська служба України, Рахункова палата України, Антимонопольний комітет України, Державна аудиторська служба України, Державна служба статистики України тощо, а також органи громадського контролю.

Стан функціонування публічних закупівель в Україні характеризується позитивною динамікою кількості завершених закупівель (беручи до уваги 2021 р., оскільки у 2022 р. почалася військова агресія російської федерації проти України), що узагальнено в табл. 1.3.

Протягом 2021 р. замовниками було оголошено 5423965 закупівель, з яких успішно завершено 5104307 закупівель, що на 69,5% більше, ніж у 2020 р.

Таблиця 1.3

Успішно завершені публічні закупівлі за 2019-2021 р.р.

Роки	Кількість оголошених закупівель	Кількість успішно завершених закупівель
2021	5 423 965	5 104 307
2020	3 803 647	3 549 357
2019	1 408 693	1 242 999

Слід зауважити, що з конкурентних методів закупівель у 2021 р. найчастіше організатори застосовують спрощені закупівлі (4,12 %) й відкриті торги (3,97 %), у 2020 р. – відкриті торги (7,93 %), у 2019 р. – переговорну процедуру (14,37 %). Кількість звітів про укладені договори у 2021 р. збільшилась і становить більш ніж 78 % від загальної кількості всіх закупівель у звітному році (це пов'язано із змінами у законодавстві та зобов'язанні всіх замовників звітуватися про укладені договори на суму від 0,01 грн.). Кількість звітів про укладені договори у 2020 р. збільшилась і становить більш ніж 77 %

від загальної кількості всіх закупівель у цьому році.

Необхідно звернути увагу, що кількість договорів, які укладаються на суму від 0 до 50 000 грн в 2021 р. в порівнянні із 2020 р. зросла у 3,6 рази, кількість договорів, укладених на суму від 50 000 до 200 000 грн, навпаки, зменшилась на 26 %, на суму понад 1 000 000 грн – зменшилась на 7%. Значне збільшення кількості укладених договорів на суму до 50 тис грн пов'язано із змінами в законодавстві, а саме з оприлюдненням в електронній системі закупівель договору про закупівлю.

У 2021 р. кількість активних замовників в порівнянні з попереднім роком зросла на 25,78% і склала – 378 905. Найбільша кількість замовників була зосереджена в Київській – 3 949, Дніпропетровській – 3 549, Львівській – 2 952, Донецькій – 2 279 та Одеській – 2 091 областях України.

Впродовж 2021 р. збільшилась і кількість учасників закупівель, яка склала 246 241 суб'єктів, що в порівнянні з минулим роком становить 38,04%. Найбільша їх кількість прийняла участь у процедурах відкритих торгів (41 357 учасників), спрощених закупівлях (35 558 учасника).

Протягом 2021 р. участь в публічних закупівлях України взяли 583 учасники з 43 країн світу. Частка договорів укладених з іноземними учасниками від загальної кількості склала – 0,02 % на суму понад 32 млрд грн. Топ 5 країн за кількістю укладених договорів наступні: Чехія – 71, Велика Британія – 70, Польща – 63, Німеччина – 60, Швейцарія – 55.

Отже, виходячи з вищенаведеного, стан функціонування публічних закупівель в Україні характеризується позитивними зрушеннями, кількість учасників закупівель збільшується, що свідчить про зручність, прозорість та відкритість електронної системи закупівель.

1.2. Розвиток нормативно-правових основ організації та проведення публічних закупівель незалежної України

З моменту виходу на шлях незалежності, Україна відзначилася динамічним розвитком законодавства щодо публічних закупівель. Починаючи з

1993 року, коли система централізованого планування втрачала свою актуальність, а функції державного замовлення зазнавали змін, законодавчий контекст зазнав суттєвих змін. До 1996 року державне замовлення ставало засобом задоволення потреб у матеріальних ресурсах, продукції, роботі та послугах для споживачів за рахунок державного бюджету. Про це свідчили різні укази Президента України до 1996 року, що стосувались державного контракту та державного замовлення. Додатково, у 1993 році була ухвалена Постанова Кабінету Міністрів України № 871 від 21.10.1993 р. «Про порядок організації та проведення міжнародних торгів (тендерів) в Україні», яка почала регламентувати конкурентний відбір постачальників іноземного походження для задоволення державних потреб.

Зміни у підходах до формування та розміщення державних замовлень були визначені Законом України «Про поставки продукції для державних потреб» від 22.12.1995 р. № 493/95-ВР та Постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок формування та розміщення державних замовлень на поставку продукції для державних потреб і контролю за їх виконанням» від 29.02.1996 р. № 266. Ці нормативні акти встановили перелік державних замовників, функції та обов'язки замовників, джерела фінансування та контроль за використанням коштів, а також стимулювання виконання державних контрактів. Визначення процедур розміщення державних замовлень було доповнено Постановою Кабінету Міністрів України «Про Концепцію державного замовлення» від 21.07.1992 р., в якій вказано, що державне замовлення може розміщуватися на підприємствах незалежно від форми власності на конкурсних засадах. Хоча нормативні акти щодо проведення конкурсів у сфері державних закупівель набули чинності в 1993 році, вони не були чітко пов'язані із вищезгаданими актами. Однак зміни в економіці та зовнішньоекономічній політиці України вимагали відповідних змін в організації державних закупівель та законодавчих нормах. Це було обумовлено намірами України інтегруватися в європейські економічні структури та приєднатися до системи ГАТТ/СОТ. З цією метою необхідно було адаптувати

внутрішнє законодавство України, зокрема у справах публічних закупівель, до вимог і правил міжнародної торгівлі.

Вимоги СОТ щодо державних закупівель визначені в Угоді про державні закупівлі СОТ, яка була прийнята у квітні 1996 року. Ця угода розповсюджується на всі аспекти закупівель, включаючи державні закупівлі у сфері послуг. Вона встановлює обов'язок відсутності дискримінації постачальників, незалежно від їхнього статусу та державної приналежності, і вимагає проведення закупівель на конкурсних засадах з метою забезпечення прозорості на всіх етапах торгів (тендерів) за умови можливості будь-якого постачальника представляти свою пропозицію.

В рамках ініціатив щодо удосконалення системи державних закупівель в Україні та з метою наближення процедур розміщення державних замовлень до стандартів Світової організації торгівлі у 1997-1998 роках були прийняті постанови Кабінету Міністрів України. Постанова від 28.06.1997 р. № 694 стосувалася організації та проведення торгів у сфері державних закупівель, визначаючи загальні процедури для центральних і місцевих органів влади, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності. Постанова від 24.09.1997 р. № 1058 створила єдину систему закупівель товарів, робіт і послуг за рахунок коштів державного бюджету та іноземних кредитів.

Зазначена ініціатива визначала загальні процедури для різних суб'єктів, які проводили закупівлі на різних рівнях. У цьому контексті, її метою було врегулювання відносин у сфері державних закупівель і наближення їх до міжнародних стандартів. Також слід зазначити, що розвиток інституційної структури, оптимізація контролюючих органів, електронізація процесів закупівель та зменшення рівня корупції стали важливими аспектами стратегії реформування системи публічних закупівель.

Загальноправові і економічні засади здійснення процедур закупівель товарів, робіт і послуг за рахунок державних коштів з метою створення конкурентного середовища, забезпечення прозорості процедур закупівель і досягнення оптимального і раціонального використання державних коштів

встановлював Закон України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» від 22.02.2000 р. Цей закон не встановлював мінімальної суми, від якої необхідно застосовувати процедури закупівель. Подальшими змінами і доповненнями були встановлені порогові величини, які застосовувалися до всіх закупівель товарів, робіт і послуг, які повністю або частково здійснювалися за рахунок державних коштів за умови, що вартість закупівлі товару, послуги прирівнюється або перевищує суму еквівалентну 30 тис. грн., а робіт – 300 тис. грн.

З 02.04.2008 р. регулювання в сфері державних закупівель здійснювалося відповідно до Тимчасового положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.03.2008 р. № 274. Однак, рішенням Конституційного Суду України від 09.10.2008 р. № 22-рп/2008 його було визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційною). Це рішення фактично призвело до того, що система державних закупівель залишилась без правового регулювання. З метою врегулювання відносин у сфері державних закупівель Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову від 17.10.2008 р. № 921, якою затверджено Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти. Однак у зв'язку з тим, що ця постанова фактично дублювала зміст постанови, яка визнана неконституційною, та містила низку положень, які потребували удосконалення, Міністерство економіки підготувало нову редакцію цього документу, яка була затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 19.11.2008 р. № 1017.

Правові засади державних закупівель також знаходять своє відображення в законодавстві, зокрема в Законі України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII. Цей закон було прийнято на зміну відміненому Закону України «Про здійснення державних закупівель», він визначає особливості регулювання та контролю в сфері закупівель, встановлює загальні умови та порядок проведення торгів, регламентує застосування різних процедур закупівель, визначає відповідальність у сфері публічних закупівель.

Нормативно-правові акти, що регулюють проведення публічних закупівель, впливають на виконання процесу цих закупівель. Серед таких актів можна виділити Закон України «Про доступ до публічної інформації», який визначає порядок доступу до інформації загального інтересу, а також Закон України «Про запобігання корупції», що стосується превентивних антикорупційних механізмів та правил усунення порушень у цій сфері.

Інші важливі нормативно-правові акти включають Закон України «Про державну таємницю», що стосується класифікації інформації та заходів щодо охорони державної таємниці, а також Закон України «Про захист економічної конкуренції», спрямований на обмеження монополізму та забезпечення конкурентоспроможності економіки. Додатково, Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» регулює організаційно-правові аспекти електронного документообігу.

У контексті публічних закупівель, Антимонопольний комітет України, згідно із відповідним законом, виступає як орган оскарження, спрямований на забезпечення конкурентної політики та дотримання законодавства про захист економічної конкуренції. У реалізації публічних закупівель електронною системою «Prozorro» використовується інформаційно-телекомунікаційна система, що визначена веб-порталом Уповноваженого органу з питань закупівель. Забезпечення авторизації електронних майданчиків та визначення предмета закупівлі, згідно з відповідними наказами, регламентовані для ефективності та прозорості використання системи. Також установлені правила розміщення інформації, заповнення тендерної документації, та проведення перевірок закупівель з метою дотримання законодавства та організації ефективного використання ресурсів.

Зазначені нормативно-правові акти і процедури спрямовані на вдосконалення системи публічних закупівель, однак, на жаль, існують протиріччя та розбіжності між ними, які можуть ускладнювати впровадження реформ та взаємодію між учасниками цього процесу. Для успішної реалізації реформи важливо встановити чіткий взаємозв'язок між різними рівнями

уповноважених органів, що здійснюють регулювання та контроль в даній сфері, і спростити процедури публічних закупівель та звітування для полегшення співпраці між замовниками, учасниками та електронними майданчиками.

Норми діючих нормативно-правових актів мають непрямий вплив на виконання процедур публічних закупівель, серед яких можна виділити наступні законодавчі акти:

1. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р. № 2939-VI, який визначає правила отримання доступу до інформації, що становить суспільний інтерес і перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень [1.31].

2. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII, який регулює систему запобігання корупції в Україні, використання превентивних антикорупційних механізмів та встановлює правила усунення наслідків корупційних правопорушень [1.33].

3. Закон України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 р. № 3855-XII, який регламентує відносини, пов'язані з віднесенням інформації до державної таємниці [1.30].

4. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р. № 2210-III, який встановлює правила обмеження монополізму та сприяє розвитку конкурентних відносин [1.40].

5. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-IV, що визначає організаційно-правові принципи електронного документообігу та використання електронних документів [1.32].

Згідно із Законом України «Про Антимонопольний комітет України» від 26.11.1993 р. № 3659-XII [1.28], Антимонопольний комітет України є органом, що вирішує питання оскарження у сфері публічних закупівель та контролює дотримання законодавства про захист економічної конкуренції.

Низка наказів колишнього Міністерства економічного розвитку і торгівлі України регулює порядок реєстрації та авторизації електронних майданчиків,

визначає правила визначення предмета закупівлі, використання електронної системи закупівель та інші аспекти процедур. Усі ці правові акти спрямовані на систематизацію та поліпшення процесів публічних закупівель, проте важливою задачею залишається гармонізація та узгодження норм між різними відомчими органами для ефективної реалізації реформ у цій сфері.

Відповідно до наказу бувшого Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження примірної тендерної документації» від 13.04.2016 р. № 680, визначаються особливості заповнення тендерної документації, процедури підготовки, подання та розкриття тендерних пропозицій, їх оцінки, оформлення результатів торгів та укладання договорів на закупівлю [1.39]. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення перевірок закупівель Державною аудиторською службою України, її міжрегіональними територіальними органами та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України» від 01.08.2013 р. № 631 регламентує особливості організації та проведення перевірок публічних закупівель та оформлення результатів таких перевірок [1.36].

Наказ Державного підприємства «Прозорро» «Про затвердження Інструкції щодо порядку використання електронної системи закупівель у разі проведення закупівель, вартість яких менша за визначену в абзацах другому і третьому частині першої статті 2 Закону України «Про публічні закупівлі» від 19.03.2019 р. № 10, визначає процедури використання електронної системи закупівель для відбору постачальника товару (товарів), надавача послуги (послуг) та виконавця робіт для укладення договору або оприлюднення звіту про укладені договори в системі електронних закупівель.

Отже, протягом років незалежності України нормативно-правова база стосовно публічних закупівель постійно удосконалюється та приводиться у відповідність до міжнародних стандартів. Однак в сучасних умовах виникають протиріччя та розбіжності між законодавчими актами уповноважених органів різних рівнів, які регулюють державне регулювання та контроль у цій області. Для успішної реалізації реформи в галузі публічних закупівель, необхідно

встановити активний взаємозв'язок між замовниками, учасниками та електронними майданчиками як активними користувачами електронної системи закупівель, максимально спростити процедури здійснення закупівель та звітування.

1.3. Зарубіжний досвід проведення публічних закупівель

Уряд України, згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про Стратегію реформування системи публічних закупівель», визначив гармонізацію національного законодавства із стандартами Європейського Союзу як ключовий напрямок удосконалення системи державних закупівель. В розпорядженні зазначено, що організаційно-інституційна система державних закупівель у різних країнах розвивалася відповідно до їхніх бюджетних та законодавчих систем, найбільш високорозвинутими серед яких є системи США, Великої Британії та ЄС [1.49].

Законодавство іноземних країн, яке регулює процедури організації та проведення публічних закупівель, відзначається важливим акцентом на забезпечення прозорості та відкритості інформації, а також запобіганням зловживань з боку замовників та учасників процедур закупівель. Використання процедури відкритих торгів визначається як засіб найбільш повного застосування вищезазначених принципів на практиці.

Правила ЄС відповідають декільком директивам [1.10], які регулярно оновлюються, і спрямовані на уніфікацію процедур, які повинні бути використані країнами-членами ЄС, якщо обсяг закупівель перевищує встановлені порогові значення. Країни-члени ЄС мають обов'язок привести національне законодавство у відповідність із правилами ЄС протягом визначених строків. Останнє оновлення директив з закупівель ЄС відбулося у квітні 2014 року, а державам-членам ЄС було надано два роки на гармонізацію їхнього національного законодавства, що мало відбутися до квітня 2016 року.

Державні закупівлі – це процес, за яким державні органи купують роботи, товари чи послуги від приватних компаній. Законодавство ЄС встановлює

мінімальні гармонізовані правила, які регулюють, як органи влади купують товари та послуги, забезпечуючи рівні умови для всіх підприємств у Європі. Ці правила спрямовані на досягнення конкурентного, відкритого та регульованого ринку закупівель для раціонального використання державних коштів. Загальні принципи директив ЄС, такі як прозорість, рівноправ'я, відкрита конкуренція та ефективне процедурне управління, застосовуються до всіх тендерів державних закупівель. Державні органи повинні дотримуватися цих принципів і не можуть дискримінувати компанії, які зареєстровані в інших країнах ЄС, обмежуватися певними брендами або вимагати документації виключно від власних країн.

Є п'ять основних видів процедур державних закупівель у ЄС: відкрита процедура, обмежена процедура, переговорна процедура, конкурентний діалог та електронні аукціони. Тендерні пропозиції, які не досягають визначених порогових вартостей, регулюються національним законодавством, проте також повинні відповідати загальним принципам права ЄС. Стратегія державних закупівель Європейської Комісії, прийнята в жовтні 2017 року, спрямована на поліпшення практики державних закупівель у ЄС через співпрацю з державними органами та іншими зацікавленими сторонами. Директиви ЄС, стосовно тендерів на державні закупівлі, застосовуються, якщо вартість закупівлі перевищує певний поріг.

У відкритій процедурі будь-який учасник може подати тендерну пропозицію. Мінімальний строк подання тендерів складає 35 днів з моменту опублікування оголошення про контракт. Якщо попереднє інформаційне повідомлення було розміщено, цей термін може бути скорочений до 15 днів.

У обмеженій процедурі може взяти участь будь-який учасник, але лише ті, кого оберуть, отримають запрошення подати тендерну пропозицію. Строк для подання запитів до участі складає 37 днів з моменту опублікування оголошення про контракт.

Орган державної влади обирає щонайменше 5 кандидатів з необхідними кваліфікаціями, які мають 40 днів на подання документів для участі в тендері,

починаючи з дня отримання запрошення. Цей термін може бути скорочений до 36 днів за наявності попереднього інформаційного повідомлення, або до 15 днів у випадках невідкладності. У переговорній процедурі державний орган запрошує принаймні три компанії для проведення переговорів щодо умов контракту. Більшість органів може використовувати цю процедуру обмежено, наприклад, для досліджень чи тестування. Державні органи в секторах, таких як водопостачання, енергетика, транспорт або поштові послуги, можуть використовувати її як стандартну процедуру. Строк для отримання запитів на участь - 37 днів з моменту публікації оголошення про контракт. Це може бути скорочено до 15 днів в надзвичайно важливих ситуаціях або до 10 днів, якщо повідомлення подається електронно.

Процедура конкурентного діалогу застосовується для складних договорів, де державний орган не може визначити технічні характеристики. Після публікації повідомлення зацікавлені компанії мають 37 днів на подання запитів на участь. Державний орган має запросити принаймні трьох кандидатів для діалогу, під час якого визначаються остаточні технічні, юридичні та економічні аспекти. Після цього кандидати подають свої остаточні тендери. Конкурентний діалог не може використовуватися постачальниками державних послуг у секторах водопостачання, енергетики, транспорту та поштової зв'язку.

Слід зауважити, що велика перевага надається відкритій процедурі, і вона має бути переважачим вибором для державних закупівель.

Процедуру обмеженого доступу слід використовувати тільки в тих випадках, коли існує реальна потреба в попередній оцінці учасників торгів або є докази того, що ринок або кількість потенційних покупців є дуже великими після ефективно оцінки дозакупівельного етапу. Дерево рішень вказує на різницю між придатністю двох процедур для складних закупівель. Конкурентна процедура з переговорами пропонує альтернативний вибір для закупівель, де з самого початку можна визначити мінімальні вимоги, хоча необхідні переговори. З іншого боку, конкурентний діалог дозволяє роз'яснення та

оптимізацію після фінального конкурсу, не маючи мінімальних вимог з самого початку.

Державні органи також можуть укласти контракти через електронний аукціон, використовуючи електронні комунікації при закупівлі товарів та послуг. У ЄС поетапно впроваджуються нові правила щодо електронних закупівель, зокрема, обов'язкове електронне подання для всіх замовників та усіх процедур закупівель з жовтня 2018 року. Це рішення призначене для спрощення процесу державних закупівель, забезпечуючи значні заощадження, скорочення адміністративного тягаря та підвищення прозорості.

Датський інститут з прав людини (DHR) заснував Міжнародну навчальну лабораторію для вивчення взаємозв'язку державних закупівель та прав людини. Ця навчальна лабораторія створює глобальну платформу для збирання та поширення досвіду, аналізу, інновацій та експертизи в галузі правозахисту, які можуть бути використані для розвитку політики та практики державних закупівель на рівні центральних та місцевих установ. Це також передбачає професійний розвиток та освіту для юридичних спеціалістів, розробку змісту, пов'язаного із закупівлями, для національних планів дій держав у галузі бізнесу та прав людини, а також участь у глобальних та регіональних процесах формування політики щодо закупівель та інших сфер.

Вперше державне регулювання сфери публічних закупівель в Європі було запроваджено Великою Британією, яка у 1833 році визначила термінологію для угод з публічних закупівель. Система публічних закупівель національного рівня була впроваджена в середині 80-х років ХХ століття, включаючи прийняття "Рекомендацій щодо конкурсних закупівель" у 1984 році. Для функціонального розподілу повноважень було створено Центральну установу по закупівлях при Казначействі Сполученого Королівства у 1990 році.

У Німеччині організація державних закупівель має свої власні особливості через каскадний характер законодавства. Відповідно до цього каскаду, базовий закон щодо державних закупівель - "Закон проти обмеження

конкуренції" - визначається як основний закон ринкової економіки, а підзаконні акти регулюють подальші аспекти. Кожна федеральна земля має власне законодавство щодо держзакупівель, і велика увага приділяється залученню суб'єктів малого бізнесу до конкурсів.

Франція, з іншого боку, має відмінну систему організації державних закупівель через Національне агентство торгів, яке діє з 30-х років ХХ століття. Роль цього агентства як регулятора закупівель з часом скорочується, і воно включає в себе різні відділи, такі як адміністративний, економічний, технічний та ціновий відділи, щоб забезпечити ефективний процес організації державних закупівель. Датський інститут з прав людини (DIHR) заснував Міжнародну навчальну лабораторію для вивчення взаємозв'язку державних закупівель та прав людини. Ця навчальна лабораторія створює глобальну платформу для збирання та поширення досвіду, аналізу, інновацій та експертизи в галузі правозахисту, які можуть бути використані для розвитку політики та практики державних закупівель на рівні центральних та місцевих установ. Це також передбачає професійний розвиток та освіту для юридичних спеціалістів, розробку змісту, пов'язаного із закупівлями, для національних планів дій держав у галузі бізнесу та прав людини, а також участь у глобальних та регіональних процесах формування політики щодо закупівель та інших сфер.

Вперше державне регулювання сфери публічних закупівель в Європі було запроваджено Великою Британією, яка у 1833 році визначила термінологію для угод з публічних закупівель. Система публічних закупівель національного рівня була впроваджена в середині 80-х років ХХ століття, включаючи прийняття "Рекомендацій щодо конкурсних закупівель" у 1984 році. Для функціонального розподілу повноважень було створено Центральну установу по закупівлях при Казначействі Сполученого Королівства у 1990 році. У Німеччині організація державних закупівель має свої власні особливості через каскадний характер законодавства. Відповідно до цього каскаду, базовий закон щодо державних закупівель – «Закон проти обмеження конкуренції» – визначається як основний

закон ринкової економіки, а підзаконні акти регулюють подальші аспекти. Кожна федеральна земля має власне законодавство щодо держзакупівель, і велика увага приділяється залученню суб'єктів малого бізнесу до конкурсів.

Франція, з іншого боку, має відмінну систему організації державних закупівель через Національне агентство торгів, яке діє з 30-х років ХХ століття. Роль цього агентства як регулятора закупівель з часом скорочується, і воно включає в себе різні відділи, такі як адміністративний, економічний, технічний та ціновий відділи, щоб забезпечити ефективний процес організації державних закупівель.

Двічі на рік державні організації Франції оприлюднюють списки товарів, які будуть виставлені на аукціони протягом наступного півріччя. Це дозволяє постачальникам забронювати виробничі потужності для майбутніх державних замовлень. Важливо зауважити, що в Франції існують спеціальні комісії, які вибірково перевіряють правильність укладання контрактів. Кожне відомство та кожен орган влади мають свій власний підрозділ з закупівельними функціями, включаючи укладання контрактів та контроль їх виконання.

Підсумовуючи, можна зауважити, що, незважаючи на різноманітність нормативної бази щодо публічних закупівель у різних країнах ЄС, кожна з них має значні відмінності через правову систему, суспільні звичаї та ментальність.

Отже, за результатами досліджень, наведених у першому розділі, можна виділити наступне:

1. В системі публічних закупівель України держава виступає як надійний ринок для підприємств та організацій, що представляють різні сектори економіки. Держава не лише фінансує, але й організовує виробництво різних товарів і послуг, виконуючи при цьому різні функції, такі як забезпечення безпеки, організація соціальної політики та інші. Державні витрати також охоплюють придбання соціально важливих благ, таких як наукові дослідження та охорона здоров'я. Отже, публічні закупівлі слід розглядати як не лише процес придбання, але і як ключовий інструмент для реалізації різних функцій

держави та сприяння ефективному розвитку економіки.

2. Стан функціонування публічних закупівель в Україні характеризується позитивними зрушеннями, кількість учасників закупівель збільшується, що свідчить про зручність, прозорість та відкритість електронної системи закупівель.

3. Протягом років незалежності України нормативно-правова база стосовно публічних закупівель постійно удосконалюється та приводиться у відповідність до міжнародних стандартів. Однак в сучасних умовах виникають протиріччя та розбіжності між законодавчими актами уповноважених органів різних рівнів, які регулюють державне регулювання та контроль у цій області. Для успішної реалізації реформи в галузі публічних закупівель, необхідно встановити активний взаємозв'язок між замовниками, учасниками та електронними майданчиками як активними користувачами електронної системи закупівель, максимально спростити процедури здійснення закупівель та звітування.

4. Незважаючи на різноманітність нормативної бази щодо публічних закупівель у різних країнах ЄС, кожна з них має значні відмінності через правову систему, суспільні звичаї та ментальність.

5. Країни ЄС ставляться обережно до обмежень договірної свободи, навіть у публічних закупівлях, та не терплять різних видів обтяжень і змов, які можуть присутні в господарському обороті. Українські товаровиробники, які планують вийти на ринки ЄС, повинні враховувати ці особливості при плануванні свого бізнесу. Крім того, українським законодавцям слід враховувати досвід організації публічних закупівель у ЄС та впроваджувати його в українське законодавство послідовно та ретельно. Після аналізу систем державних (публічних) закупівель у різних країнах можна визначити, що уповноважені органи влади використовують різноманітні механізми для забезпечення ефективності цих закупівель. Це включає вимоги до проведення конкурсних торгів, розкриття інформації учасниками, встановлення

відповідальності посадових осіб за дотримання установлених законом процедур і правил. При цьому враховуються різні інституційні чинники, такі як законодавчі і правові норми, цінності, процедури і правила управління, що визначають прийняття та виконання рішень щодо формування та розміщення державних замовлень.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

2.1. Порядок планування та здійснення публічних закупівель в Полтавському комунальному автотранспортному підприємстві 1628

Полтавське комунальне автотранспортне підприємство 1628 (скорочена назва – Полтавське КАТП-1628) знаходиться в безпосередньому підпорядкуванні Управління житлово-комунального господарства виконавчого комітету Полтавської міської ради.

В своїй діяльності підприємство керується Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про благоустрій населених місць», «Про управління відходами», «Про житлово-комунальні послуги», Господарським Кодексом України, Правилами надання послуг поводження з відходами, затвердженими Постановою Кабінету міністрів України від 10 грудня 2008 р. № 1070 (зі змінами) (до 15.08.2023 року), Постановою КМУ №835 від 08.08.2023 року, рішеннями та розпорядженнями державних, виконавчих та контролюючих органів, Статутом Полтавського КАТП-1628, іншими нормативними актами, які регламентують виробничу та фінансово-економічну діяльність юридичних осіб комунальної форми власності.

Відповідно до Статуту Полтавське КАТП-1628 здійснює:

1. Господарську діяльність з управління побутовими відходами:
 - послуги з вивезення побутових відходів - збирання, зберігання та перевезення побутових відходів (твердих, великогабаритних, ремонтних), що здійснюються у населеному пункті згідно з правилами благоустрою, затвердженими органом місцевого самоврядування;
 - послуги із захоронення побутових відходів(твердих, великогабаритних, ремонтних) на Полтавському міському звалищі ТПВ;
 - послуги із вивезення рідких побутових відходів (нечистот) - механізована очистка неканалізованих вигрібних ям (вигребів, люфт-клозетів),

перевезення, зливання рідких відходів у спеціально відведених місцях;

- організація роздільного збору побутових відходів - збирання, заготівля відходів придатних для вторинного використання (вторинної сировини), у тому числі: купівля, приймання, зберігання, оброблення, перевезення (транспортування), реалізація і постачання відходів як вторинної сировини переробним підприємствам на утилізацію.

- утримання та експлуатація міського звалища побутових відходів;

- утримання зливової станції, приймання рідких відходів (нечистот) та рідких промислових відходів, які перевозяться транспортом підприємства та транспортом інших об'єктів господарювання;

- утримання полів асенізації та худобомогильників, приймання і захоронення трупів знешкоджених тварин, у т.ч. від фізичних та юридичних осіб, в порядку, передбаченому чинним законодавством України.

2. Господарську діяльність у сфері поводження з промисловими відходами:

- збір, перевезення та захоронення будівельних відходів;

- збір, перевезення та захоронення твердих промислових відходів;

- механізована очистка та вивезення рідких промислових відходів;

3. Господарська діяльність у сфері поводження з небезпечними відходами:

- діяльність у сфері запобігання утворенню небезпечних відходів, їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення (перероблення, сортування), утилізація, видалення знешкодження, захоронення;

- збирання, перевезення, зберігання, оброблення (перероблення, сортування), утилізація, видалення знешкодження та захоронення небезпечних побутових відходів, елементів живлення, ртуті та відпрацьованих ртутьвмісних ламп від населення, бюджетних організацій і установ та комерційних структур;

- транспортування небезпечних побутових відходів, елементів живлення, ртуті та відпрацьованих ртутьвмісних ламп для їх подальшої утилізації та демеркуризації на спеціальних підприємствах України.

4. Господарську діяльність по утриманню елементів благоустрою:

- регулювання чисельності безпритульних тварин згідно з діючим законодавством, в тому числі: вилов бездоглядних та безпритульних тварин, утримання тварин в пункті тимчасової перетримки (притулку), надання послуг фізичним та юридичним особам з вилову безпритульних тварин на територіях підприємств, установ, організацій відповідно до угод та вилученню трупів домашніх тварин, облік, реєстрація, ідентифікація домашніх тварин;

- завантаження, вивезення та захоронення сміття, зібраного під час санітарної очистки загальноміських територій, в тому числі вуличного змету, сміття з урн, будівельних відходів, нічийних відходів, будівельних відходів під час знесення будинків, споруд, малих архітектурних форм, відходів зібраних підчас ліквідації стихійних звалищ, наслідків стихії чи техногенних катастроф;

- утримання та прибирання контейнерних майданчиків;

- утримання та очищення урн, встановлених в місцях зупинки громадського транспорту;

- механізоване підмітання, поливання та миття проїжджої частини вулиць і майданів з твердим покриттям, прибирання сміття на території загального користування, прилеглої до присадибної ділянки (території зупинок громадського транспорту),

- ліквідація стихійних сміттєзвалищ тощо.

Крім зазначеного вище переліку видів діяльності, підприємство згідно зі Статутом має право здійснювати інші види діяльності, які прямо не заборонені чинним законодавством.

Основна виробничо-технічна база розміщена за адресою: вул. Кагамлика, 84, м. Полтава, 36008 на земельній ділянці площею 2,8719 га (кадастровий номер 5310137000:19:002:0008), яка передана в постійне користування Полтавському КАТП-1628 вісімнадцятою сесією Полтавської міської ради сьомого скликання 19 жовтня 2018 р.

На ній розміщені адміністративно-побутові приміщення, авторемонтна майстерня, інші виробничі приміщення, контрольно-пропускний пункт,

площадка з твердим покриттям для нічного зберігання техніки, складські приміщення тощо.

Полтавське міське звалище твердих побутових відходів розміщене на земельній ділянці площею – 17,34 га (кадастровий № 5324081900:00:004:0025), виділена рішенням шістнадцятої сесії Полтавської міської ради сьомого скликання 20 липня 2018 р.

На ділянці, крім безпосередньо тіла звалища, розміщені виробничі приміщення для ремонту та зберігання бульдозерної техніки, побутові приміщення, контрольно-пропускний пункт, обладнаний електронними вагами для зважування відходів, дільниця для сортування та підготовки до реалізації вторинної сировини, відібраної із загальної маси побутових відходів.

Для експлуатації та обслуговування зливної станції рішенням п'ятдесятої сесії Полтавської міської ради шостого скликання від 10 липня 2015 року Полтавському КАТП-1628 передана в постійне користування земельна ділянка за адресою: вул. Нижньомлинська, 33а (кадастровий № 5310137000:000:5:014:005) площею 0,2508 га. Також на даній території розташований Тимчасовий пункт перетримки бездоглядних тварин.

На цій земельній ділянці розміщене виробниче приміщення зливної станції, будівлі з побутовими приміщеннями, для приготування харчів для тварин, ветеринарний кабінет, вольєри та будки для собак тощо.

Худомогильник (захоронення трупів бездоглядних тварин та рештків тваринного походження (собаки, кішки) розміщений на земельній ділянці в районі села Вільшани Полтавського району Полтавської області площею 10,6583 га (кадастровий № 5324083200:00:021:0005).

Для розміщення, експлуатації та обслуговування притулку тварин (подальшого його будівництва) рішенням дванадцятої сесії Полтавської міської ради сьомого скликання від 15 вересня 2017 року Полтавському КАТП-1628 передана в постійне користування земельна ділянка за адресою: вул. Заводська, 1д (кадастровий № 5310136400:13:001:0224) площею 1,0 га.

Полтавське комунальне автотранспортне підприємство 1628 є

замовником в розумінні Закону України «Про публічні закупівлі» та відноситься до наступної категорії: юридичні особи, які забезпечують потреби держави або територіальної громади, зазначені в пункті 3 частини 1 статті 2 Закону України «Про публічні закупівлі».

Питаннями організації та проведення закупівель в Полтавському КАТП-1628 займається відділ з матеріально-технічного постачання та закупівель, що діє на підставі Положення.

Відповідальною за проведення процедур публічних закупівель в Полтавському КАТП-1628 є уповноважена особа, вона здійснює закупівлі товарів, робіт і послуг.

Відповідно до Положення про уповноважену особу Полтавського КАТП-1628 до її основних функцій належить:

1. Планування закупівель та формування річного плану закупівель в електронній системі закупівель.
2. Здійснення вибору процедури закупівлі.
3. Проведення відкритих торгів, або спрощених закупівель.
4. Створення рівних умов для всіх учасників, забезпечення чесного вибору переможців процедури закупівлі, об'єктивності.
5. Складання, затвердження та зберігання відповідних документів з питань публічних закупівель, визначених законом.
6. Оприлюднення необхідної інформації в електронній системі закупівель.
7. Представлення інтересів підприємства з питань, пов'язаних зі здійсненням закупівель, а саме під час перевірок та контрольних заходів, розгляду скарг і судових справ.

Виходячи з вищевикладеної інформації, визначені положенням дії уповноваженої особи повністю відповідають чинному законодавству, а саме Закону України «Про публічні закупівлі».

Планування закупівель в Україні, в тому числі в Полтавському КАТП-1628, здійснюється відповідно до норм Закону України «Про публічні

закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII [1.46] на підставі реальної потреби у товарах, роботах і послугах. Планові закупівлі є складовою частиною річного плану закупівель, які оприлюднюються в електронній системі закупівель впродовж 5 робочих днів з дня затвердження річного плану та внесення змін до нього.

Таким чином, планування є саме передумовою проведення закупівлі, яку здійснюють відповідно до річного плану, що й не дивно, адже призначення річного плану полягає і в інформуванні потенційних учасників про здійснення замовником тих чи інших закупівель.

Фундаментом та запорукою успішного проведення закупівлі є правильно визначена її очікувана вартість. Під правильним визначенням розуміється, що кожен замовник повинен мати належні ґрунтовні дослідження щодо встановленої ним очікуваної вартості тієї чи іншої закупівлі.

Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 18.02.2020 № 275 затверджена Примірною методика визначення очікуваної вартості предмета закупівлі (далі – Методика) [1.38]. Взнявши за основу примірну методику, затверджену Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, в Полтавському КАТП-1628 розроблений нормативний документ «Методика визначення очікуваної вартості предмета закупівлі в Полтавському комунальному автотранспортному підприємстві 1628».

Відповідно до неї одним із основних методів визначення очікуваної вартості можна виділити метод порівняння ринкових цін. Визначення очікуваної вартості предмета закупівлі на підставі інформації ринку передбачає використання таких вихідних даних:

- загальнодоступної відкритої інформації про вартість предмета закупівлі;
- інформації з отриманих комерційних пропозицій;
- інформації з прайсів на момент вивчення ринку.

Тільки після того, коли очікувана вартість закупівлі належно визначена, замовник може сміливо переходити до наступного етапу – підготовки до

оголошення публічної закупівлі. Пам'ятаємо, що публічні закупівлі регулюються законодавством і над ними встановлено контроль з боку держави.

Полтавське КАТП-1628 має два джерела фінансових надходжень:

1. Власні кошти підприємства від основної діяльності – кошти отримані в якості оплати за спожиті послуги:

– з управління побутовими відходами:

а) вивезення (збирання, перевезення) твердих побутових відходів;

б) вивезення (збирання, перевезення) великогабаритних відходів, в тому числі ремонтних;

в) захоронення побутових відходів (твердих побутових відходів, великогабаритних відходів, в тому числі ремонтних);

г) вивезення рідких побутових відходів (нечистот).

– з поводження з промисловими відходами:

а) захоронення твердих промислових відходів 3, 4 класів небезпеки, які завозяться на міське звалище ТПВ транспортом сторонніх підприємств і організацій.;

– надання інших послуг (разові послуги вивезення відходів, послуги з перевезень вантажів, робота тракторної техніки, з утримання елементів благоустрою, ва тому числі по договору субпідряду, послуги з перевезень пасажирів тощо).

– відбір та реалізація вторинної сировини у складі побутових відходів.

2. Кошти місцевого бюджету – кошти з місцевого бюджету у вигляді цільового фінансування на виконання міських програм, в тому числі: регулювання чисельності бездоглядних тварин, охорони навколишнього природного середовища, утримання елементів благоустрою, охорону навколишнього природного середовища, на поповнення статутного капіталу (придбання основних засобів), надання фінансової підтримки комунальному підприємству.

Всі закупівлі в Полтавському КАТП-1628 здійснюються на основі службових записок, які пишуть безпосередньо працівники і передають на

погодження начальника підприємства. Після погодження уповноважена особа приймає рішення щодо способу здійснення закупівлі товарів, робіт чи послуг.

Полтавське комунальне автотранспортне підприємство 1628 є об'єктом критичної інфраструктури, а тому вчасна закупівля життєво необхідних товарів, робіт і послуг для функціонування підприємства є пріоритетним завданням для керівництва та відділу з матеріально-технічного постачання та закупівель.

Основними предметами закупівель, котрі повинні постачатися безперебійно є:

1. Комунальні послуги:

1.1. електрична енергія (код ДК 021:2015: 09310000-5 – Електрична енергія);

1.2. природний газ (код ДК 021:2015: 09120000-6 – Газове паливо (09123000-7 – Природний газ);

1.3. послуги з водопостачання та водовідведення (код ДК 021:2015: 65110000-7 – Розподіл води).

2. Паливо для автомобілів:

2.1. дизельне паливо (код ДК 021:2015: 09130000-9 – Нафта і дистилляти (09134200-9 – Дизельне паливо)) (є основним видом палива, котре необхідне для функціонування автопарку підприємства, та основною статтею затрат, кожен рік закупляється в обсязі 500000 – 650000 л);

2.2. бензин (код ДК 021:2015: 09130000-9 – Нафта і дистилляти (09132000-3 - Бензин));

2.3. скраплений газ пропан-бутан (код ДК 021:2015: 09120000-6 – Газове паливо (09122110-4 – Пропан скраплений));

2.4. стиснутий газ метан (код ДК 021:2015: 24320000-3 – Основні органічні хімічні речовини (24321111-1 – Метан)).

3. Мастильні засоби в асортименті (код ДК 021:2015: 09210000-4 - Мастильні засоби).

4. Шини великої та малої тоннажності (код ДК 021:2015: 34350000-5 - Шини для транспортних засобів великої та малої тоннажності).

5. Запасні частини для автомобілів (код ДК 021:2015: 34330000-9 - Запасні частини до вантажних транспортних засобів, фургонів та легкових автомобілів).

6. Шиномонтажні та ремонтні послуги (код ДК 021:2015: 50110000-9 – Послуги з ремонту і технічного обслуговування мототранспортних засобів і супутнього обладнання).

7. Ветеринарні послуги (стерилізація, доба післяопераційної перетримки, вакцинація) (код ДК 021:2015: 85210000-3 Розплідники домашніх тварин).

Основними видами закупівель в Полтавському КАТП-1628 є: відкриті торги (до 2022 року також застосовувалися відкриті торги з публікацією англійською мовою, з 2022 р. – відкриті торги з особливостями); спрощена процедура закупівель; переговорна процедура; звіт про укладений договір. Уповноважена особа з питань публічних закупівель відповідальна за всі види закупівель, на неї покладена велика фінансова відповідальність і допускати помилки в роботі неприпустимо.

Проведемо аналіз структури видів закупівель в Полтавському КАТП-1628 (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Структура видів закупівель в Полтавському КАТП-1628

Рік	Процедура закупівлі											
	Відкриті торги		Відкриті торги з публікацією англ. мовою		Відкриті торги з особливостями		Спрощена процедура		Переговорна процедура		Звіт про укладений договір	
	кіль-ть	%	кіль-ть	%	кіль-ть	%	кіль-ть	%	кіль-ть	%	кіль-ть	%
2019	29	31,9	4	4,4	-	0	-	0	7	7,7	51	56,0
2020	58	17,3	1	0,3	-	0	1	0,3	5	1,5	270	80,6
2021	22	5,9	2	0,5	-	0	21	5,6	13	3,5	314	84,5
2022	3	0,6	-	0	17	3,3	27	5,2	4	0,8	465	90,1
2023	-	0	-	0	41	5,6	-	0	-	0	686	94,4

Аналізуючи табл. 2.1 впливає те, що процедури за відкритими торгами

займають значну частку. Зрозуміло, що причиною такого явища є наявність дороговартісних закупівель за процедурами відкритих торгів, які закуповуються щорічно, як наприклад, закупівля дизельного палива та бензину (в 2023 році проведено дві процедури закупівлі на суму 34,4 млн. грн.), стиснутий газ метан (в 2023 році проведена закупівля на очікувану вартість 4,3 млн. грн.), постачання електричної енергії (в 2023 р. проведена закупівля очікуваною вартістю 1,6 млн. грн.), та інші. Збільшення кількості укладених договорів без використання електронної системи закупівель пов'язано із змінами в законодавстві на час воєнного стану в Україні, а також, різноплановістю потреб підприємства, котрі можна забезпечити допороговими закупівлями.

Також звернемо увагу на структуру за предметами закупівлі. Відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі», предмет закупівель поділяється на три групи: товари, роботи та послуги (рис. 2.1).

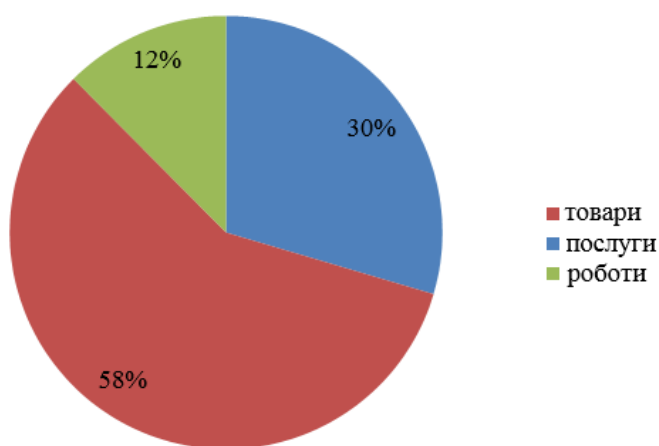

Рис. 2.1 – Узагальнена структура за предметом закупівлі за 2019 – 2023 рр.

Отже, провівши аналіз публічних закупівель в Полтавському комунальному автотранспортному підприємстві 1628, вдалося визначити, що конкурентні процедури закупівель мають пріоритетне значення. Слід зауважити, що в своїй роботі головною метою підприємство ставить заощадження бюджетних та власних коштів.

2.2. Особливості здійснення контролю та моніторингу за публічними закупівлями в Україні

В Україні після прийняття Закону «Про публічні закупівлі» виникла екосистема стейкхолдерів – під якими розуміють усіх тих, хто залучений до процесу публічних закупівель. Серед них – органи контролю, громадськість, учасники, замовники тощо.

Існує низка питань, що вимагають обговорення щодо повноважень, функцій і переліку органів, які здійснюють державний контроль в галузі публічних закупівель відповідно до Закону.

Слово «контроль» («controle») – французьке і означає перевірку чи спостереження, здійснюване з метою перевірки. Термін можна витлумачувати як спостереження, перевірку, нагляд з метою реалізації протидії чомусь небажаному. Тому систему контролю прийнято вважати такою, що складається з трьох невід’ємних елементів: суб’єкта контролю, тобто особи, яка спрямовує контролюючі дії на власну діяльність або діяльність іншої особи; об’єкта контролю, тобто діяльності конкретного суб’єкта, на яку спрямовані контролюючі дії; контрольної діяльності, себто операцій порівняння результатів діяльності об’єкта контролю з певним еталоном.

Визначення терміну «моніторинг» наведено у Законі України «Про публічні закупівлі» [1.46], відповідно до якого моніторинг процедури закупівлі – аналіз дотримання законодавства замовником під час проведення процедури закупівлі та укладання договору, а також протягом його дії для запобігання порушенням законодавства у цій області.

Адміністративний інститут державних закупівель ґрунтується на роботі ряду органів, які контролюють публічні закупівлі у межах своїх повноважень, визначених Конституцією та законами України (рис. 2.2).

Рис. 2.2 – Органи державного контролю в сфері публічних закупівель

Міністерство економіки України функціонує відповідно до Положення про Міністерство економіки України, яке було схвалене Постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 459 (з урахуванням змін) [1.27]. Міністерство є центральним органом виконавчої влади, відповідальним за формування та реалізацію державної політики у галузі публічних закупівель, включаючи наступні завдання:

- забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері публічних закупівель.
- розробка та затвердження необхідних нормативно-правових актів для регулювання державної політики у цьому напрямку.
- аналіз функціонування системи публічних закупівель.
- підготовка та подання щорічного звіту до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Рахункової палати, включаючи аналіз показників публічних закупівель за різними категоріями та рівня конкуренції.
- узагальнення практики публічних закупівель, включаючи міжнародний досвід.
- забезпечення функціонування веб-порталу та інформаційного ресурсу з питань публічних закупівель.
- взаємодія з громадськістю для поліпшення системи публічних

закупівель та організація нарад та семінарів з цих питань.

- міжнародне співробітництво у сфері публічних закупівель.
- надання консультацій з питань публічних закупівель та надання узагальнених рекомендацій з застосування законодавства в цій сфері.
- співпраця з органами державної влади та громадськими організаціями для запобігання корупції у галузі публічних закупівель.
- інформування громадськості про політику та правила публічних закупівель.
- авторизація електронних майданчиків та вживання заходів з відключення авторизованих електронних майданчиків від електронної системи закупівель.
- розгляд звернень щодо визначення та/або утворення централізованих закупівельних організацій.
- розробка методологій разом з іншими органами для особливостей публічних закупівель у різних галузях та їх публікація на інформаційному ресурсі та інше.

Рахункова палата України виконує свої повноваження відповідно до Закону України «Про Рахункову палату України» від 02.07.2015 р. № 576-VIII [1.47]. Її завданням є контроль над надходженням та витрачанням коштів Державного бюджету України. Проведення державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) дозволяє перевіряти публічні закупівлі. Важливо відзначити, що об'єктом перевірки не можуть бути закупівлі за кошти місцевих бюджетів або власні кошти підприємств. У випадку виявлення порушень службовці Рахункової палати складають протокол про адміністративне правопорушення або передають матеріали для подальшої перевірки правоохоронним органам.

Державна казначейська служба України створена відповідно до Положення, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 215 [1.26]. Її завдання включає контроль за дотриманням розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів вимог законодавства у

сфері закупівель. Цей контроль охоплює перевірку документів в електронній системі закупівель, аналіз річних планів закупівель замовників, відповідність їх вимогам України та чинного законодавства, перевірку достовірності інформації в договорі про закупівлю, а також контроль над звітами про результати процедур закупівель.

Державна казначейська служба також виконує оперативний контроль за проведенням реєстрації та оплати договорів, вживає заходів для уникнення здійснення платежів з рахунка замовника і, в разі відсутності документів, може відмінити чи призупинити процедури закупівель.

Банки, при здійсненні оплати за договорами про закупівлю, перевіряють наявність звіту про результати проведення закупівлі в електронній системі. У випадку відсутності звіту оплата вважається неналежним чином оформленою.

Національна поліція України через Департамент захисту економіки контролює публічні закупівлі в межах повноважень, визначених Законом України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. №580-VIII [1.43]. Вона здійснює превентивні та профілактичні заходи для запобігання правопорушень, обмінюється інформацією та може звертатися до інших державних органів щодо порушень.

Прокуратура, відповідно до Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. № 1697-VII [1.45]. Усі замовники, які представляють державу, зобов'язані задовольняти потреби країни та її громадян, у тому числі здійснювати закупівлі для забезпечення потреб країни в окремих товарах, роботах і послугах. У разі незаконних закупівель держава ризикує недоотриманням, отриманням за ціною вищою за ринкову або неякісною продукцією, причому це стосується як допорогових, так і надпорогових закупівель. У випадку незаконних закупівель прокуратура може звертатися до суду та розпочинати розслідування..

Служба безпеки України, яка діє на підставі Закону України «Про службу безпеки України» від 25.03.1992 р. № 2229-XII [1.48] і є одним із суб'єктів забезпечення національної безпеки держави. СБУ забезпечує економічну

безпеку держави та може вживати заходів для ефективного проведення закупівель.

На Службу безпеки України також покладено завдання з попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів та інших протиправних дій, які створюють безпосередню загрозу життєво важливим інтересам України, тому вона може виконувати превентивні функції, контактуючи із замовниками до завершення процедури закупівлі.

Національне антикорупційне бюро України створено і діє відповідно до норм Закону України «Про національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII [1.42]. НАБУ є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

Діяльність Державної аудиторської служби України регулюється Положенням про цю службу, що було затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43 [1.25]. Завданням служби є контроль за додержанням законодавства у сфері закупівель через проведення інспекцій, моніторинг та перевірки закупівель, пов'язаних із використанням державних коштів.

Рішення про початок моніторингу процедур закупівель приймає керівник органу державного фінансового контролю або його заступник у разі наявності одного чи кількох з таких підстав:

- 1) виявлення автоматичних індикаторів ризиків;
- 2) отримання інформації від органів державної влади, народних депутатів України, органів місцевого самоврядування щодо можливих порушень законодавства у сфері публічних закупівель;
- 3) отримання повідомлень в засобах масової інформації, які містять відомості про порушення законодавства у цій сфері;
- 4) виявлення ознак порушень законодавства у сфері публічних закупівель в інформації, розміщеній в електронній системі закупівель;

5) отримання інформації від громадських об'єднань.

Для аналізу даних, що свідчать про порушення законодавства у цій сфері, можуть використовуватися:

- інформація, опублікована в електронній системі закупівель;
- інформація з єдиних державних реєстрів;
- інформація в базах даних, які відкриті для центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю.

ДАСУ оприлюднює повідомлення про прийняття рішення про моніторинг процедури закупівлі в електронній системі закупівель протягом двох робочих днів з дня прийняття рішення. Це повідомлення включає унікальний номер оголошення про проведення конкурентної процедури закупівлі та/або унікальний номер повідомлення про намір укласти договір про закупівлю в разі застосування переговорної процедури закупівлі, а також опис підстав для моніторингу процедури закупівлі.

Часовий проміжок моніторингу процедури закупівлі не може перевищувати 15 робочих днів, починаючи з наступного робочого дня після дати публікації повідомлення про початок моніторингу у електронній системі закупівель. Протягом періоду моніторингу посадова особа органу державного фінансового контролю, відповідальна за цей процес, може через електронну систему закупівель запитувати в управління від замовника пояснення, інформацію або документи, щодо прийнятих рішень та/або вчинених дій чи бездіяльності, які становлять об'єкт дослідження під час моніторингу процедури закупівлі. Замовник повинен подати відповідні пояснення, інформацію або документи протягом трьох робочих днів з моменту публікації запиту у електронній системі закупівель.

Висновок про результати моніторингу процедури закупівлі, складений та підписаний посадовою особою органу державного фінансового контролю, підлягає затвердженню керівником органу або його заступником. Цей висновок повинен бути опублікований в електронній системі закупівель протягом трьох

робочих днів від дня його складання і має включати наступні відомості:

1) найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код замовника з вказівкою в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, щодо якого проводився моніторинг процедури закупівлі.

2) назва предмета закупівлі з кодом за Єдиним закупівельним словником (у разі розділення на лоти, вказуються інформація для кожного лоту) та відомості про відповідні класифікатори предмета закупівлі і частин предмета закупівлі (лотів) (якщо є) та очікувана вартість.

3) унікальний номер оголошення про проведення конкурентної процедури закупівлі, який надає електронна система закупівель, та/або унікальний номер повідомлення про намір укласти договір про закупівлю у разі застосування переговорної процедури закупівлі.

4) опис виявлених порушень законодавства у сфері публічних закупівель під час моніторингу процедури закупівлі.

5) зобов'язання з усунення виявлених порушень законодавства у сфері публічних закупівель.

У випадку, якщо моніторинг не виявив порушень законодавства у цій сфері, висновок містить інформацію про відсутність порушень.

Проаналізуємо результати проведення моніторингів по роках (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2

Аналіз проведених моніторингів ДАСУ за 2019 – 2023 рр.

Рік	Кількість проведених моніторингів, шт.	Відсоток закупівель, де виявлено порушення, %
2019	9665	83
2020	10282	79
2021	14551	85
2022	6440	82
2023	9898	83

Отже, як бачимо, з даних табл. 2.2. моніторинг закупівель є дієвим інструментом контролю, адже дозволяє виявити порушення на стадії подання пропозицій або виконання договору.

Якщо за результатами моніторингу процедури закупівлі виявлено ознаки порушення законодавства, вжиття заходів щодо яких не належить до компетенції ДАСУ, про це письмово повідомляються відповідні державні органи.

Антимонопольний комітет України, який створений відповідно до Закону України «Про Антимонопольний комітет України» від 26.11.1993 р. № 3659-ХІІ, діє як орган оскарження у сфері публічних закупівель. Він контролює створення конкурентного середовища та захищає конкуренцію у сфері закупівель [1.28], вирішуючи скарги та захищаючи права осіб, які беруть участь у процедурах закупівлі.

Проаналізуємо кількість поданих та задоволених скарг до АМКУ по роках (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3

Аналіз поданих та задоволених скарг до АМКУ за 2019 – 2023 рр.

Рік	Кількість поданих скарг, шт.	Відсоток задоволених скарг, %
2019	11007	54
2020	12631	23
2021	14789	18
2022	3831	26
2023	10380	22

Отже, виходячи з вищенаведеного, можна зробити висновок, що учасники процедур закупівель активно відстоюють свої права та подають скарги до АМКУ, однак не всі скарги задовольняються, оскільки АМКУ професійно підходить до розгляду скарг, аналізуючи всі фактори та доводи обох сторін.

Громадський нагляд забезпечується шляхом вільного доступу до всієї

інформації, що підлягає розголошенню, про державні закупівлі. Це включає в себе аналіз та моніторинг інформації, що розміщена в електронній системі закупівель, а також інформування органів, уповноважених здійснювати контроль, через електронну систему закупівель або в письмовій формі про виявлені ознаки порушення (порушень) законодавства у сфері державних закупівель.

Дослідження вказує на те, що контроль і моніторинг у сфері публічних закупівель виконуються як державними органами, так і громадськими організаціями. Цей процес включає в себе попередній, поточний та підсумковий контроль, а також визначається контролем під час проведення процедур закупівлі, укладання договору про закупівлю та його реалізації. Такий підхід сприяє забезпеченню прозорості у проведенні закупівель та їх відповідності чинному законодавству.

2.3. Юридична відповідальність за порушення законодавства в сфері публічних закупівель

Здійснення публічних закупівель регулюється чинним законодавством, і особи, які порушують його вимоги, несуть адміністративну та кримінальну відповідальність.

Адміністративна відповідальність у сфері публічних закупівель настає за порушення ст. 164¹⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) [1.12] і включає штрафи для службових (посадових) осіб, уповноважених замовником. Штрафи можуть становити до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за порушення визначених в законі вимог, таких як невідповідність порядку визначення предмета закупівлі, порушення строків оприлюднення інформації про закупівлі, невідхилення тендерних пропозицій тощо. Для осіб, які повторно порушували визначені в законі норми і піддавалися адміністративному стягненню, передбачено штрафи в розмірі від 200 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Також передбачено вищі штрафи від 1500 до 3000 неоподатковуваних мінімумів

доходів громадян для службових (посадових) осіб за більш серйозні порушення, такі як придбання товарів, робіт і послуг без проведення закупівельних процедур чи внесення Порушення рішень Антимонопольного комітету України може призвести до накладення штрафу на керівника замовника від 2000 до 5000 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Для зручності сформуємо таблицю, де наведено підстави притягнення до адміністративної відповідальності (порушення) та розмір штрафу (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Адміністративна відповідальність за порушення у сфері публічних закупівель

Підстави притягнення до адміністративної відповідальності	Розмір штрафу
Адміністративна відповідальність уповноваженої особи замовника за статтею 164 ¹⁴ КУпАП	
<p>За частинами 1-2 статті 164¹⁴ КУпАП штраф може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні — не пізніше як через два місяці з дня його виявлення.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – порушення порядку визначення предмета закупівлі; – несвоєчасне надання або ненадання замовником роз'яснень щодо змісту тендерної документації; – тендерна документація складена не у відповідності із вимогами закону; – розмір забезпечення тендерної пропозиції, встановлений у тендерній документації, перевищує межі, визначені законом; – неоприлюднення або порушення строків оприлюднення інформації про закупівлі; – неоприлюднення або порушення порядку оприлюднення інформації про закупівлі, що здійснюються відповідно до положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)»; – ненадання інформації, документів у випадках, передбачених законом; – порушення строків розгляду тендерної пропозиції.
<p>За частинами 3-4 статті 164¹⁴ КУпАП штраф може бути накладено протягом шести місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – придбання товарів, робіт і послуг до/без проведення процедур закупівель / спрощених закупівель відповідно до вимог закону. – застосування конкурентного діалогу або торгів з обмеженою участю, або переговорної процедури закупівлі на умовах, не передбачених законом;

	<ul style="list-style-type: none"> – невідхилення тендерних пропозицій, які підлягали відхиленню відповідно до закону; – відхилення тендерних пропозицій на підставах, не передбачених законом або не у відповідності до вимог закону (безпідставне відхилення); – укладення з учасником, який став переможцем процедури закупівлі, договору про закупівлю, умови якого не відповідають вимогам тендерної документації та/або тендерної пропозиції переможця процедури закупівлі; – внесення змін до істотних умов договору про закупівлю у випадках, не передбачених законом; – внесення недостовірних персональних даних до електронної системи закупівель та неоновлення у разі їх зміни; – порушення строків оприлюднення тендерної документації. 	000 – 85 000 грн.) за ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне із цих правопорушень.
Адміністративна відповідальність керівника підприємства / організації / установи за статтею 164¹⁴ КУпАП		
За частинами 5-6 статті 164 ¹⁴ КУпАП штраф може бути накладено протягом шести місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення.	<ul style="list-style-type: none"> – невиконання рішення Антимонопольного комітету України як органу оскарження за результатами розгляду скарг суб'єктів оскарження, подання яких передбачено законом. – укладення договорів, які передбачають оплату замовником товарів, робіт і послуг до / без проведення процедур закупівель / спрощених закупівель, визначених законом. 	<ul style="list-style-type: none"> – 2000 – 5000 неоподатковуваний мінімум доходів громадян (34000 – 85000 грн.) на керівника підприємства / організації / установи. – 2000 – 10000 неоподатковуваний мінімум доходів громадян (34000 – 170 000 грн.) на керівника підприємства / організації / установи.
Відповідальність відповідно до КК України		
Статтею 351-1 КК України передбачена відповідальність	– за невиконання службовою особою законних вимог органу державного фінансового контролю, створення штучних перешкод у їх роботі, надання їм завідомо неправдивої інформації.	<ul style="list-style-type: none"> – штраф (від 100 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) = від 1700 гривень до 17 000 гривень) або – арешт на строк до 6 місяців або – обмеження волі на строк до 3 років.

Кримінальна відповідальність у сфері публічних закупівель виникає внаслідок порушень, які передбачені Кримінальним кодексом України [1.14]. У таких випадках може йтися про не лише нарахування штрафу, а й про обмеження чи позбавлення волі.

Найбільш поширеними статтями Кримінального кодексу України для подібних порушень є [1.14]:

1. Стаття 191 «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем»: привласнення або розтрата

чужого майна, яке було ввірене особі або перебувало в її віданні, може призвести до накладення штрафу від 2000 до 5000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виправних робіт на строк до двох років, обмеження волі на строк до чотирьох років, або позбавлення волі на той же строк. Також можливе позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Стаття 210 «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням»: нецільове використання бюджетних коштів чи здійснення видатків бюджету без встановлених призначень чи їх перевищення може призвести до нарахування штрафу від 1000 до 4000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виправних робіт на строк до двох років, обмеження волі на строк до трьох років. Знову ж таки, можливе позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Ті ж самі дії, які включають в себе використання бюджетних коштів у великих розмірах, повторні порушення або вчинення заздальгідь домовленими групами осіб, можуть призвести до обмеження волі на термін від двох до п'яти років або позбавлення волі на термін від двох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років. При цьому вважається, що значний розмір бюджетних коштів дорівнює сумі, яка в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а особливо великий розмір - сумі, що в три тисячі і більше разів перевищує цей показник.

3. Стаття 364 «Зловживання владою або службовим становищем»: зловживання владою або службовим становищем, тобто умисне використання службовою особою своєї влади чи службового становища в порушення інтересів служби, що призвело до істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, чи інтересам юридичних осіб, карається арештом на термін до шести місяців або обмеженням волі на термін до трьох років, або позбавленням волі

на той же термін, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років, із штрафом від 250 до 750 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Ті ж самі дії, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, караються позбавленням волі на термін від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років, із штрафом від 500 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

4. Стаття 366 «Службове підроблення»: складання або видача службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей або інше підроблення офіційних документів карається штрафом від 2000 до 4000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на термін до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років. Ті ж самі дії, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, караються позбавленням волі на термін від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років, із штрафом від 250 до 750 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

5. Стаття 367 «Службова недбалість»: службова недбалість, тобто невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб, карається штрафом від 2000 до 4000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на термін до двох років, або обмеженням волі на термін до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років. Ті ж самі дії, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, караються позбавленням волі на термін від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років та зі штрафом від 250 до 750

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

6. Стаття 368 «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою»: прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди, а також прохання надати таку вигоду для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення такою службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища, карається штрафом від 1000 до 4000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на термін від трьох до шести місяців, або позбавленням волі на термін від двох до чотирьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років.

Дії, предметом яких є неправомірна вигода у значному розмірі, караються позбавленням волі на термін від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років.

Вчинення дій, за яких неправомірна вигода отримана в особливо великому розмірі або які виконані службовою особою, займаючи особливо відповідальне становище, підлягає покаранню у вигляді позбавлення волі на строк від восьми до дванадцяти років. Також передбачено позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, а також конфіскацію майна.

ДАСУ мають право накладати штрафи за адміністративні правопорушення, однак їхні рішення можна оскаржити у місцевому суді. Кримінальна відповідальність застосовується виключно судом. Якщо особа подає апеляційну скаргу, вона вважається невинною до вирішення справи апеляційним судом. Залежно від серйозності порушення, суд може обмежитися штрафом або встановити обмеження або позбавлення волі на певний термін.

29 вересня 2023 на офіційному веб-сайті Верховної Ради України оприлюднено законопроект № 10090 від 26.09.2023 про внесення змін до

Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо вдосконалення інструментів протидії порушенням у сфері закупівель.

У пояснювальній записці до законопроекту йдеться про необхідність законодавчого врегулювання зміни підходів до адміністративної відповідальності за статтею 164¹⁴ КУпАП, а саме: доповнення попередженням за процедурні порушення закупівель, які неможливо усунути.

Також проведеним аналізом судової практики притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 164¹⁴ КУпАП встановлено, що значна частина правопорушників може уникнути адміністративної відповідальності через неможливість дотримання строків, визначених для накладення адміністративного стягнення судовими органами, у разі коли замовник звернувся до суду щодо оскарження висновку, складеного органом фінансового контролю за результатами моніторингу.

Такий середній строк за окремими адміністративними справами сягає 17 місяців. Крім того, свідоме затягування процесуальних строків через несвоєчасне надання або ненадання інформації замовниками, винними особами для складення протоколів про адміністративні правопорушення сприяє уникненню адмінвідповідальності.

З огляду на зазначене, потребують розширення строки накладення адмінстягнення за статтею 164¹⁴ КУпАП протягом двох років з дня виявлення правопорушення, але не пізніше трьох років з дня його вчинення.

З вищезазначених змін підсумуємо, що планується:

– збільшення строків на накладення адміністративного стягнення: до двох років (було шість місяців) з дня його виявлення, але не пізніше трьох років (було два роки) з дня його вчинення;

– за малозначні правопорушення встановити відповідальність у вигляді попередження. При цьому якщо протягом шести місяців особу було піддано адмінстягненню за такі ж порушення, то тоді накладається стягнення у розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (1700,00 грн).

У разі прийняття цього законопроекту він набуває чинності через три місяці з дня його опублікування. Тому очікуємо на рішення законотворців.

Таким чином, за порушення законодавства у сфері публічних закупівель може призвести до адміністративної або кримінальної відповідальності, включаючи накладання штрафів на посадових осіб і обмеження або позбавлення волі.

Отже, за результатами досліджень, наведених у другому розділі, можна виділити наступне:

1. Провівши аналіз публічних закупівель в Полтавському комунальному автотранспортному підприємстві 1628, вдалося визначити, що конкурентні процедури закупівель мають пріоритетне значення в роботі підприємства. Зрозуміло, що причиною такого явища є наявність дороговартісних закупівель за процедурами відкритих торгів, які закуповуються щорічно, як наприклад, закупівля дизельного палива та бензину (в 2023 році проведено дві процедури закупівлі на суму 34,4 млн. грн.), стиснутий газ метан (в 2023 році проведена закупівля на очікувану вартість 4,3 млн. грн.), постачання електричної енергії (в 2023 р. проведена закупівля очікуваною вартістю 1,6 млн. грн.), та інші. Збільшення кількості укладених договорів без використання електронної системи закупівель пов'язано із змінами в законодавстві на час воєнного стану в Україні, а також, різноплановістю потреб підприємства, котрі можна забезпечити допороговими закупівлями. Слід зауважити, що в своїй роботі головною метою підприємство ставить заощадження бюджетних та власних коштів. що процедури за відкритими торгами займають значну частку.

2. Контроль і моніторинг у сфері публічних закупівель виконуються як державними органами, так і громадськими організаціями. Цей процес включає в себе попередній, поточний та підсумковий контроль, а також визначається контролем під час проведення процедур закупівлі, укладання договору про закупівлю та його реалізації. Такий підхід сприяє забезпеченню прозорості у проведенні закупівель та їх відповідності чинному законодавству.

3. За порушення законодавства у сфері публічних закупівель може призвести до адміністративної або кримінальної відповідальності, включаючи накладання штрафів на посадових осіб і обмеження або позбавлення волі.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Особливості проведення публічних закупівель та роботи уповноважених осіб в умовах правового режиму воєнного стану

У зв'язку із військовою агресією російської федерації проти України, Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» (із змінами) [1.29] в Україні введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 р. Згідно зі статтею 64 Конституції України [1.13] під час воєнного або надзвичайного стану можуть бути встановлені тимчасові обмеження прав і свобод, причому строк дії цих обмежень повинен бути обов'язково вказаним.

Статтею 4 Указу [1.29] Кабінету Міністрів України надається завдання:

- 1) ввести в дію план реалізації заходів із встановлення та забезпечення правового режиму воєнного стану в Україні;
- 2) забезпечити фінансування та прийняти інші заходи, пов'язані із введенням правового режиму воєнного стану на території України.

Згідно зі статтею 12¹ Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1.44] при введенні воєнного стану в Україні або в її окремих частинах Кабінет Міністрів України:

- 1) діє відповідно до Регламенту Кабінету Міністрів України в умовах воєнного стану;
- 2) розробляє та реалізує План впровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в окремих регіонах України, з урахуванням загрози та особливостей конкретної ситуації.

Згідно з сьомим абзацом пункту 5 частини 1 статті 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [1.41], Кабінет Міністрів України керує єдиною системою цивільного захисту, мобілізаційною підготовкою національної економіки та переведенням її на режим роботи в умовах

надзвичайного чи воєнного стану.

З початком війни стало очевидно, що законодавство про публічні закупівлі не враховує особливості проведення закупівель у нестандартних умовах. З введенням воєнного стану в Україні зазнали змін сфера публічних закупівель: з'явилися нові акти та зміни до існуючих. Уряд динамічно прийняв Постанову Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 169 «Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» [1.5] (далі – Постанова № 169).

Міністерство економіки України, як Уповноважений орган, в своєму рекомендаційному листі [1.17], наголошує, що згідно зі ст. 8 Конституції України в Україні визнається і застосовується принцип верховенства права, а Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України та повинні відповідати їй. Зазначається, що в умовах воєнного чи надзвичайного стану конституційні права і свободи людини і громадянина можуть обмежуватися. Зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів влади та управління, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб визначено Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Згідно з ч. 1 ст. 1 цього Закону, воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності, територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам повноважень для відвернення загрози, відсічі агресії та забезпечення національної безпеки.

Правовою основою введення воєнного стану є Конституція України, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» та Указ Президента України про введення воєнного стану, затверджений Верховною Радою України згідно з ч. 1 ст. 2 цього Закону. Правові режими надзвичайного та воєнного станів в Україні введено Указами Президента України від 23.02.2022 № 63/2022 та від 24.02.2022 № 64/2022 відповідно. Згідно зі ст. 117 Конституції України,

Кабінет Міністрів України видає постанови і розпорядження, які є обов'язковими до виконання.

З урахуванням вищезазначеного, Кабінет Міністрів України прийняв низку нормативно-правових актів, що регулюють питання здійснення закупівель товарів, робіт і послуг, у тому числі для задоволення нагальних потреб функціонування держави в умовах воєнного стану. Зазначимо, що Закон України «Про публічні закупівлі», який визначає правові та економічні засади проведення закупівель для забезпечення потреб держави та територіальних громад, залишається чинним. У контексті вищевказаного, замовник повинен використовувати нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, прийняті в умовах воєнного стану, для задоволення різноманітних потреб, пов'язаних із виконанням повноважень та вжиттям необхідних заходів під час дії особливого правового режиму.

Відповідно до пункту 1 Постанови № 169, оборонні та публічні закупівлі товарів, робіт і послуг здійснюються без застосування процедур закупівель та спрощених закупівель, визначених Законами України «Про публічні закупівлі» та «Про оборонні закупівлі». Переліки та обсяги закупівель визначаються рішеннями замовників або державних замовників, що здійснюють такі закупівлі. Такі закупівлі не включаються до річного плану закупівель. Після їх здійснення замовник/державний замовник оприлюднює звіт про договір про закупівлю, укладений без використання електронної системи закупівель, не пізніше, ніж через 20 днів з дня припинення чи скасування воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях. Ця вимога не застосовується до договорів, що містять інформацію з обмеженим доступом.

Як бачимо, Постановою № 169 Уряд дозволив замовникам проводити закупівлі без використання електронної системи закупівель, причому не було зазначено граничної суми таких закупівель, до того ж оприлюднення договору в системі електронних закупівель дозволяється після закінчення правового режиму воєнного стану (дана норма змінювалася в контексті кількості днів). Хоча розробники Постанови № 169 і зазначають, що замовники повинні

відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» дотримуватися принципів здійснення публічних закупівель, однак такий підхід зробив закупівлі неконкурентними, непрозорими та, навіть можливо, корупційними.

На перший погляд, Постанова № 169 врятувала замовників у період війни, але її деякі аспекти стали предметом обговорення в закупівельній спільноті. У зв'язку з цим, 29.06.2022 р. набула чинності Постанова № 723, яка внесла певні коригування до порядку проведення закупівель в умовах воєнного стану. Зокрема, вона визначила, що публічні закупівлі товарів, робіт і послуг вартістю 50,0 тис. грн. і більше повинні здійснюватися за допомогою електронного каталогу та/або порядку проведення спрощених закупівель. Тим самим публічні закупівлі частково повернулися до конкурентного середовища, що може розглядатися як позитивний крок.

Наведемо алгоритм проведення спрощеної закупівлі (рис. 3.1) [1.24].

*залежно від технічного функціонала майданчика можна виставляти і декілька годин проміжку

** відповідно до ч. 10 ст. 29 строк розгляду може бути продовжено до 20 роб. д., але технічним функціоналом алгоритм продовження не передбачений

Рис. 3.1 – Алгоритм проведення спрощеної закупівлі відповідно до Постанови № 169 (зі змінами від 24.06.2022 р. № 723)

Нова редакція Постанови № 169, із змінами внесеними Постановою № 723, включає широкий перелік виключень, які надають право здійснити

закупівлю без використання спрощеної закупівлі або електронного каталогу у випадках, коли:

- інформація, що повинна бути оприлюднена в оголошенні про проведення спрощеної закупівлі, є конфіденційною або її розголошення може загрожувати національній та громадській безпеці в умовах воєнного стану;

- замовник перебуває в зоні воєнних дій на момент прийняття рішення щодо закупівлі;

- технічно неможливо використовувати електронну систему закупівель, що має бути підтверджено замовником;

- є нагальна потреба у закупівлі через об'єктивні обставини, що унеможливають дотримання строків для проведення спрощеної закупівлі чи використання електронного каталогу;

- роботи, товари або послуги можуть бути виконані, поставлені чи надані лише конкретним суб'єктом господарювання у випадках: створення або придбання витвору мистецтва чи художнього виконання; укладення договору з переможцем архітектурного або мистецького конкурсу; відсутність конкуренції з технічних причин, що має бути документально підтверджено замовником; необхідність захисту прав інтелектуальної власності; укладення договору із постачальником "останньої надії" або постачальником універсальної послуги щодо електроенергії чи природного газу;

- скасування спрощеної закупівлі через відсутність учасників, включаючи за лотом;

- після укладення договору про закупівлю виникла необхідність у додатковому обсязі товару від того самого постачальника, якщо це не виведе до несумісності з технічними характеристиками, що може стати причиною експлуатаційних та технічних проблем. Закупівля додаткового обсягу товару від того самого постачальника може здійснюватися протягом трьох років після укладення договору, якщо загальна вартість такої поставки не перевищує 50% ціни основного договору;

- після укладення договору про закупівлю виникла необхідність у

закупівлі додаткових аналогічних робіт чи послуг від того самого учасника. Умови цих додаткових робіт чи послуг можуть бути передбачені в основному договорі, укладеному за результатами тендеру чи спрощеної закупівлі. Закупівля додаткових аналогічних робіт чи послуг може здійснюватися протягом трьох років після укладення договору, якщо загальна вартість таких робіт чи послуг не перевищує 50% ціни основного договору;

- здійснення закупівлі послуг з адвокатської діяльності;
- здійснення закупівлі юридичних послуг, пов'язаних з захистом прав та інтересів України, зокрема в справах національної безпеки та оборони, вирішенні спорів за кордоном з участю іноземних суб'єктів та України;
- здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг для забезпечення функціонування об'єктів критичної інфраструктури.

Рішення щодо проведення закупівлі без використання спрощеної закупівлі або електронного каталогу за вказаними підставами приймається замовником. Такі підстави можуть бути підтверджені внутрішніми документами (наприклад, наказами, розпорядженнями, записками, протоколами і т.д.) або зовнішніми документами (наприклад, листами військової адміністрації чи компетентних владних органів, установ, організацій і т.д.).

Отже, на початку повномасштабної агресії уряд відреагував на необхідність швидко закуповувати певні товари чи послуги. Протягом весни-літа 2022 року Уряд поступово повертав частину закупівель до нормального стану. Зрештою, парламент усунув законодавчу колізію, дозволивши уряду регулювати закупівлі в умовах воєнного стану, внівши зміни безпосередньо в Закон.

Важливо зберегти принаймні часткову прозорість цієї сфери, щоб ефективно витратити державні кошти. Ризики виведення закупівель із Прозорро зрозумілі – це можливості повернення до старих схем, таких як закупівлі «у своїх» (або навіть у підсанкційних осіб) чи встановлення завищеної ціни.

Щоб мінімізувати корупційні ризики, потрібно:

- визначити, які товари чи послуги та в яких випадках можна

закуповувати за прямими договорами, а які ні, не залишаючи це на розсуд чиновників. Товари та послуги можна розділити за такими ознаками: військові/цивільні, товари першої необхідності та ті, які потрібні для довгострокових проектів; закупівлі у регіонах наближених до лінії фронту чи віддалених від неї;

– окремо передбачити регулювання публічних закупівель у сфері будівництва та ремонту доріг, будівництва та ремонту житлового фонду, а також інших інфраструктурних об'єктів, оскільки в цій сфері існують високі ризики неефективного використання коштів;

– для закупівель за прямими договорами оприлюднювати узагальнені або знеособлені дані – наприклад, про середні ціни закупівель за групами товарів.

Уже зараз поступово починається відновлення постраждалих підприємств та інфраструктури, а після української перемоги його обсяги – та відповідно обсяги закупівель – виростуть в рази. Оскільки, Україна розраховує переважно на донорські кошти під час відбудови, важливо максимально зберегти прозору систему закупівель, продемонструвати ефективність та добросовісність під час використання публічних коштів.

3.2. Адаптація законодавчої бази публічних закупівель до умов воєнного стану в Україні

Удосконалення закупівельного законодавства в період воєнного стану стало для держави одним із пріоритетних завдань.

Так, 19.10.2022 р. набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178 «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування» (далі – постанова № 1178, Особливості) [1.34], прийнята відповідно до пункту 3⁻⁷ розділу X «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про публічні закупівлі».

Отже, з 19.10.2022 р. на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, замовники, що зобов'язані здійснювати публічні закупівлі товарів, робіт і послуг відповідно до Закону, проводять закупівлі відповідно до Закону з урахуванням Постанови № 1178. Ці Особливості містять низку положень, які направлені на оперативне та швидке, ефективне та гнучке забезпечення потреб замовників в умовах воєнного стану шляхом проведення закупівель в прозорий та конкурентний спосіб із використанням механізмів та інструментів закупівель, реалізованих в електронній системі закупівель.

У зв'язку із прийняттям Постанови № 1178, було внесено ряд відповідних змін в нормативні документи, котрі стосуються сфери публічних закупівель, зокрема, до:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 169 «Деякі питання здійснення оборонних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» [1.5] (як бачимо у назві залишилося лише поняття «оборонні закупівлі», поняття «публічні закупівлі» – вилучено).

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 166 «Про затвердження Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків» [1.37].

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2022 № 185 «Деякі питання здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для задоволення нагальних потреб функціонування держави в умовах воєнного стану» [1.6].

Постанова № 1178 внесла значні зміни в процедури проведення закупівель. Найважливіші зміни, що варто врахувати і які мають велике значення для замовників [1.19]:

1. Зміни в порогових межах для проведення відкритих торгів. Тепер вони встановлені на рівні 100 тисяч гривень для товарів і послуг (за винятком послуг з поточного ремонту), 200 тисяч гривень для послуг з поточного ремонту і 1,5 мільйона гривень для робіт.

2. Скорочення строків проведення відкритих торгів та оскарження до орієнтовно 20 днів для торгів та 7 робочих днів для розгляду скарги органом оскарження, який може бути продовжено до 12 робочих днів.

3. Введення можливості здійснення закупівель товарів через електронний каталог без обмежень за граничними вартісними значеннями. Це стало альтернативою відкритим торгам для товарів вартістю понад 100 тисяч гривень.

4. Замовник проводить закупівлю на підставі наявних потреб у її реалізації або у випадку необхідності планових потреб наступного року (планових потреб наступних періодів). Запланована закупівля включається до щорічного плану закупівель. Якщо виникає додаткова потреба у здійсненні закупівлі за тим же предметом (яку замовник не міг передбачити на момент попередньої закупівлі), вартість цього предмета, за яким вже була проведена закупівля у поточному році, не додається до очікуваної вартості аналогічного предмета закупівлі (або предметів), за якими вже були здійснені закупівлі; замовник визначає вид закупівлі цього предмета з урахуванням вартісних обмежень, визначених цими умовами.

5. У відкритих торгах допускається подавати тендерні пропозиції з ціною, що перевищує очікувану вартість предмета закупівлі, визначену замовником, за умови встановлення відповідного відсотка перевищення.

6. Зазначено значний перелік випадків, коли замовник може проводити закупівлю товарів, робіт і послуг без застосування електронної системи закупівель (ЕСЗ), укладаючи безпосередні договори, і подаючи відповідні звіти про ці угоди в ЕСЗ, разом із відомостями про внесення змін до укладених договорів. Це стосується випадків, передбачених законодавством для застосування переговорної процедури закупівлі, а також окремих закупівель, спрямованих на задоволення невідкладних потреб, таких як заходи мобілізації та цивільного захисту, будівництво, реконструкція, капітальний ремонт та облаштування місць проживання внутрішньо переміщених та евакуйованих осіб, будівництво, реконструкція, капітальний ремонт та облаштування захисних споруд цивільного захисту, включаючи ті, що мають подвійне

призначення, найпростіші споруди, укриття, для забезпечення функціонування об'єктів критичної інфраструктури тощо. Винятком також є закупівлі, інформація про які віднесена до обмеженого доступу, або розголошення якої під час воєнного стану може становити загрозу національній та/або громадській безпеці, або якщо замовник знаходиться в зоні проведення воєнних (бойових) дій на момент прийняття рішення щодо здійснення закупівлі.

7. Визначено перелік випадків, коли можлива зміна суттєвих умов договору, включаючи право змінювати ціну за одиницю товару у договорі про закупівлю пропорційно коливанню ціни такого товару на ринку, за умови наявності документального підтвердження таких змін.

8. Розширено механізм застосування можливості усунення невідповідностей, виявлених замовником під час розгляду тендерних пропозицій, з боку учасників процедури закупівлі.

9. У випадку придбання товару замовнику надається право самостійно визначати потребу у встановленні кваліфікаційних критеріїв для учасників у процедурі закупівлі, які визначені статтею 16 Закону. Також, при проведенні закупівлі твердого палива, бензину, дизельного пального, природного газу, газу скрапленого для автомобільного транспорту, газу скрапленого для комунально-побутового споживання та промислових цілей, а також електричної енергії через процедуру відкритих торгів, слід враховувати, що за умовами цієї Постанови замовник не вимагає від учасників процедури наявності обладнання, матеріально-технічної бази та технологій, а також працівників відповідної кваліфікації з обов'язковими знаннями та досвідом, як це передбачено кваліфікаційними критеріями. Інші кваліфікаційні критерії, такі як документально підтверджений досвід виконання аналогічних договорів, фінансова спроможність на підтвердження фінансової звітності, визначені статтею 16 Закону України "Про публічні закупівлі", можуть застосовуватися за рішенням замовника.

10. Замовнику надається можливість приймати рішення про те, щоб його відокремлені підрозділи могли самостійно проводити закупівлі для задоволення

своїх потреб. У цьому випадку замовник визначає окремо предмет закупівлі для відокремленого підрозділу. Інформація про потребу у закупівлі, яку повинен здійснити відокремлений підрозділ, вноситься до річного плану замовника.

Наведемо алгоритм проведення відкритих торгів з особливостями відповідно до Постанови № 1178 [1.2] (рис. 3.2).

Рис. 3.2 – Алгоритм проведення відкритих торгів з особливостями відповідно до Постанови № 1178

Важливо зауважити, що згідно з Постановою № 1178 замовникам заборонено:

1. Придбання товарів, робіт і послуг до або без проведення процедури відкритих торгів, визначеної особливостями, або без використання електронного каталогу Prozorro Market (у випадку закупівлі товарів).

2. Укладення договорів про закупівлю, що передбачають оплату товарів, робіт і послуг до або без проведення відкритих торгів чи використання електронного каталогу, визначених особливостями (крім випадків, передбачених пунктами 9 і 13 Постанови № 1178).

3. Поділ предмета закупівлі на частини з метою уникнення проведення

процедури відкритих торгів чи використання електронного каталогу Prozorro Market (у випадку закупівлі товарів), що передбачено Особливостями.

Важливо відзначити, що Постановою № 157 внесено зміни до пункту 2 Постанови № 1178 для узгодження його з чинним законодавством. Тепер забороняється здійснювати публічні закупівлі товарів, робіт і послуг особам:

1. Громадянам Російської Федерації/Республіки Білорусі (за винятком тих, що проживають на території України на законних підставах).

2. Юридичним особам, створеним та зареєстрованим відповідно до законодавства Російської Федерації/Республіки Білорусі; юридичним особам, створеним та зареєстрованим відповідно до законодавства України, кінцевим бенефіціарним власником, членом або учасником (акціонером), що має частку в статутному капіталі 10 і більше %, якої є Російська Федерація/Республіка Білорусь, громадянин Російської Федерації/Республіки Білорусь (за винятком тих, що проживають на території України на законних підставах).

3. Юридичним особам, створеним та зареєстрованим відповідно до законодавства Російської Федерації/Республіки Білорусі.

Також замовникам заборонено здійснювати публічні закупівлі товарів з походженням з Російської Федерації/Республіки Білорусі, за винятком товарів, необхідних для ремонту та обслуговування товарів, придбаних до набрання чинності Постановою № 1178.

Отже, положенням пункту 2 постанови № 1178 (зі змінами) визначено коло суб'єктів, до яких застосовуються обмеження, пов'язані з участю в публічних закупівлях суб'єктів Російської Федерації/Республіки Білорусь, а також тих, до кого такі обмеження не застосовується, а саме громадяни Російської Федерації/Республіки Білорусь, які проживають на території України на законних підставах.

Одним із важливих моментів можемо вважати повернення оскарження та проведення моніторингів під час здійснення відкритих торгів з особливостями, що повертає у закупівельний процес прозорість та ефективність, уникаючи корупційних ризиків.

Оскарження в публічних закупівлях є важливим механізмом захисту прав та законних інтересів учасників щодо рішень, дій чи бездіяльності замовника, які порушують законодавство у сфері публічних закупівель. Цей механізм діє і під час проведення відкритих торгів з особливостями відповідно до Постанови № 1178.

Зокрема, відповідно до пункту 55 Особливостей, оскарження відкритих торгів відбувається відповідно до статті 18 Закону подається у формі електронного документа через електронну систему закупівель, і плата за подання скарги здійснюється через електронну систему закупівель. З огляду на норми абзаців 1 і 7, абзацу 1 пункту 59, абзацу 1 пункту 62 та абзаців 3 і 4 пункту 64 Особливостей уряд не змінив, а лише продублював умови абзаців 1, 4 і 5 частини 2, абзацу 1 частини 14 та абзаців 3 і 4 частини 17 статті 18 Закону:

1. Суб'єкт оскарження подає скаргу до органу оскарження у формі електронного документа через електронну систему закупівель.

2. При поданні скарги до органу оскарження обов'язково сплачується відповідна плата через електронну систему закупівель.

3. Після здійснення оплати скарга автоматично реєструється, і формується її реєстраційна картка, що разом із самою скаргою автоматично публікується в електронній системі закупівель.

4. Дата початку розгляду скарги визначається датою оприлюднення реєстраційної картки скарги в електронній системі закупівель.

5. У випадку усунення порушень замовником, вказаних у скарзі, останній має зобов'язання повідомити орган оскарження та оприлюднити підтвердження усунення порушення в електронній системі закупівель протягом одного робочого дня.

6. Заборонено укладання договору про закупівлю під час розгляду скарги.

У зв'язку з введенням воєнного стану моніторинг процедур закупівель фактично призупинено. Значна частина замовників уникає проведення закупівельних процедур відповідно до Закону України «Про публічні

закупівлі». Замість цього вони використовують різні спрощення та послаблення, які були запроваджені Урядом, укладаючи прямі договори і не публікуючи звіти про них в електронній системі закупівель. Це призвело до призупинення моніторингу за цими договорами з юридичних та практичних міркувань.

Відповідно до пункту 23 Постанови № 1178 ДАСУ та її міжрегіональні територіальні органи здійснюють моніторинг процедур закупівель, спрощених закупівель, а також закупівель, за якими в електронній системі закупівель оприлюднюється звіт про договір про закупівлю, укладений без застосування електронної системи закупівель, у порядку, встановленому статтею 8 Закону України «Про публічні закупівлі».

Виходячи з вищенаведеного, Уряд навіть розширив повноваження ДАСУ, оскільки, станом на сьогодні, даному державному органу контролю дали повноваження щодо моніторингів не лише процедур відкритих торгів, а і спрощених і закупівель без використання електронної системи, чого не передбачалося Законом.

Таким чином, після прийняття Постанови №1178 алгоритм здійснення закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану став більш зрозумілим та однозначним, а самі процедури закупівель повернулися у конкурентне русло. Одним із важливих моментів можемо вважати повернення процедури оскарження та проведення моніторингів під час здійснення відкритих торгів з особливостями, що повертає у закупівельний процес прозорість та ефективність, уникаючи корупційних ризиків.

1.3. Напрями вдосконалення механізму публічних закупівель в Україні

Однією з основних обов'язків держави є здійснення закупівель товарів, робіт та послуг для задоволення ключових суспільних потреб. Це повинно відбуватися на основі раціонального використання державних коштів та сприяти розвитку конкурентної економіки.

Реформування сфери публічних закупівель пов'язане з вирішенням політичних, правових, соціальних, фінансових, інституційних, етичних та технологічних завдань. Це сприятиме сталому соціально-економічному розвитку, конкурентоспроможності економіки та інтеграції України в міжнародні ринки, зокрема, в європейський ринок.

Ключовим елементом функціонування системи публічних закупівель є законодавство, яке визначає принципи, терміни та процедури укладення державними інституціями договорів на закупівлю товарів, робіт та послуг для задоволення суспільних потреб. У зв'язку із цим, розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про Стратегію реформування системи публічних закупівель («дорожня карта»)» [1.49] передбачено гармонізацію національного законодавства з правилами Європейського Союзу як основний напрямок реформування системи державних закупівель України.

Проте воєнні дії та введення режиму воєнного стану негативно позначаються на будь-якій реформі в країні, включаючи законодавство у сфері публічних закупівель. Таким чином, забезпечення подальшого розвитку і вдосконалення існуючої системи публічних закупівель в Україні, з урахуванням викликів, виниклих через збитки внаслідок повномасштабної війни, важливо для проведення ефективних публічних закупівель. Також важливо забезпечити розвиток конкурентного середовища у цій сфері та виконання міжнародних зобов'язань України у галузі публічних закупівель та поступової адаптації законодавства до стандартів Європейського Союзу, як пріоритетне завдання держави.

Аналізуючи стан публічних закупівель в Україні та вивчаючи досвід інших країн, особливо Європейського Союзу, можливі шляхи модернізації та удосконалення інституту публічних закупівель полягають у впровадженні комплексного законодавства з фінансовим контролем, що призведе до зменшення фіскального тиску на підприємства та регламентації контролю за процесом закупівель. Це необхідно не лише через дефіцит бюджету, але й для забезпечення якісних закупівель за обґрунтованими цінами.

Зокрема, важливим є впровадження електронних торгів як ефективного інструменту для оптимізації публічних закупівель. Це дозволить узагальнювати та систематизувати інформацію про витрати на закупівлі, стимулювати зміни та оптимізацію процедур закупівель, щоб удосконалити організаційну модель. Сукупність таких заходів спрямована на модернізацію і покращення механізмів реалізації завдань у сфері публічних закупівель. Децентралізація управління закупівлями та впровадження електронних торгів є обіцяючими напрямками удосконалення системи публічних закупівель в Україні. Зокрема, важливо визначити заходи на законодавчому та методичному рівні для створення об'єктивного середовища для конкуренції та боротьби з корупцією в цій сфері.

Необхідною частиною функціонування сфери публічних закупівель є прозорість, яка означає доступ до нормативно-правової бази, рекомендацій, роз'яснень, методик і стандартів, рішень щодо процедур закупівель. Це впливає з гарантії, передбаченої статтею 34 Конституції України, що гарантує право вільно обирати спосіб збору, зберігання, використання та поширення інформації.

Застосування інформаційних та комунікаційних технологій у сфері публічних закупівель товарів, робіт та послуг дозволяє подолати низьку ефективність використання бюджетних коштів та підвищити результативність заходів у сфері державного управління. Впровадження автоматизованих інформаційних систем електронних закупівель для державних потреб сприяє удосконаленню процедур закупівель за рахунок автоматизації всіх етапів процесів планування, формування та реалізації закупівель, а також аналізу й контролю їх виконання. Прозорість механізму закупівель на всіх рівнях сприяє запобіганню зменшенню бюджетних витрат під час закупівель для державних потреб і підвищує економічну ефективність праці виконавчих органів державної влади.

Таким чином, з урахуванням вищесказаного, можна визначити додатковий аргумент на підтримку децентралізації системи закупівель і невірності включення до числа суб'єктів, уповноважених на здійснення

закупівель, в основному державних органів. Зокрема, система електронних закупівель Prozorro стала необхідною частиною всієї системи публічних закупівель в Україні, підтверджуючи доцільність децентралізованого регулювання цієї процедури в контексті електронних торгів.

У сучасному українському законодавстві відсутні вимоги до підтвердження законності діяльності учасника торгів, що може призводити до неоднозначності та ризиків. Для вирішення цієї проблеми необхідно встановити чіткі норми щодо кваліфікаційних вимог до учасників та вимог до документального підтвердження їхньої діяльності. Процедура відбору повинна бути прозорою та унеможливлувати зловживання з боку замовників та учасників. Наприклад, можна взяти за основу практику Європейського Союзу і визначити вичерпний перелік економічних, професійних, фінансових та технічних вимог до учасників, а також вимоги до документів, які підтверджують їхню відповідність цим вимогам (ст.ст. 46-48 Директиви 2004/18/ЄС).

Питання відповідальності учасника за подання неправдивої інформації про кваліфікаційні вимоги наразі залишається невирішеним, оскільки такі дії не призводять до відхилення його пропозиції у торгах. У порівнянні з цим, ч. 2 ст. 45 Директиви 2004/18/ЄС передбачає відповідальність за такі дії. Недостатня відповідальність може сприяти безкарності, збільшенню кількості порушників та нелегальному здобутку. Тому наш погляд вказує на необхідність введення відповідальності, яка включає не лише відхилення пропозиції, а й адміністративну (для менш небезпечних правопорушень) чи кримінальну (для більш небезпечних правопорушень) відповідальність.

Особливу увагу заслуговує вдосконалення системи публічних закупівель у контексті національної безпеки, особливо під час воєнного стану. З огляду на пріоритети держави в уникненні розкрадання бюджетних коштів, взаємодія між правоохоронними органами, Державною аудиторською службою та іншими контролюючими органами є суттєвою. Проведення прозорих та конкурентних процедур публічних закупівель служить гарантією ефективного використання

коштів для задоволення потреб держави.

Для впровадження законодавства Європейського Союзу у сфері публічних закупівель в Україні необхідно розробити систему рекомендацій, спрямованих на вдосконалення процедур прийняття нормативно-правових актів або внесення до них змін. Згодом цю систему слід затвердити як обов'язкову для всіх рівнів законотворчого процесу. З огляду на сучасну обстановку, цей підхід може бути нереалістичним, тому пропонується прагматичний спосіб здійснення змін.

Проведення консультацій з громадськістю повинно сприяти установленню системного діалогу між органами влади та громадськістю, поліпшенню якості ухвалення рішень з урахуванням громадської думки та створенню умов для активної участі громадян у формуванні проектів рішень. Органи виконавчої влади регулярно розробляють орієнтований план консультацій, враховуючи основні завдання, визначені державними програмами та іншими документами, а також результати попередніх консультацій.

Громадяни, як представники громадянського суспільства, можуть брати участь у керівництві державними справами та обговоренні законопроектів через участь у громадських радах. Це надає можливість вільного доступу до інформації та ініціювання змін у законодавстві, що сприяє задоволенню інтересів громадян.

Підсумовуючи вищенаведене, можна коротко сформулювати основні цілі реформування системи публічних закупівель:

1. Гармонізація законодавства України у сфері публічних закупівель з європейськими стандартами (запровадження новел, розроблених законопроектом, для імплементації відповідних норм Європейського Союзу; врахування підстав для переговорної процедури, договорів концесій, кваліфікаційних критеріїв і інших аспектів).

2. Розвиток інституційної структури публічних закупівель (комунікаційні заходи між державними органами та органами контролю з метою визначення

ключових показників ефективності для системи публічних закупівель, узагальнення практики застосування законодавства у сфері публічних закупівель, впровадження інструментів та практик, що дозволяють удосконалити регулювання та правозастосування в сфері публічних закупівель; напрацювання КРІ для закупівельної функції замовників (в т.ч. для відбудови)).

3. Реалізація проєктів відбудови України (інтеграція з інформаційно-аналітичною системою управління процесом відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури; впровадження правил використання електронної системи закупівель при проведенні закупівель за кошти міжнародних фондів і донорів; запровадження міжнародних практик закупівлі робіт).

4. Професіоналізація публічних закупівель (підвищення кваліфікації для уповноважених осіб через онлайн курси та професійні стандарти; перегляд тестування, визначення кодексу професійної етики).

5. Розвиток електронної системи закупівель (впровадження електронної тендерної документації та реєстрів в електронній системі закупівель).

6. Залучення громадянського суспільства до розвитку сфери публічних закупівель (активне залучення громадян до співпраці та взаємодії через консультації та участь у громадських радах).

7. Міжнародне співробітництво у сфері публічних закупівель (здійснення двосторонньої та багатосторонньої взаємодії в сфері публічних закупівель).

Проаналізувавши нормативні документи, котрі були розроблені під час воєнного стану, можна зробити висновок, що поспішне розроблення нормативного акту призвело до неврахування окремих обставин та факторів, про що свідчить низка змін, які вносилися до відповідних актів (Постанов).

Для цього необхідно внести зміни до Закону, які передбачатимуть як тимчасові, так і постійні норми, адаптовані до потреб повоєнного періоду, і базовані на принципах прозорості, конкурентності та недискримінації. Це дозволить замовникам оперативно здійснювати закупівлі товарів, робіт та послуг необхідних у період відновлення країни.

Варто зазначити, що Закон не в повному обсязі зможе забезпечити зазначені вимоги до закупівель, зокрема щодо тривалості дороговартісних процедур, і відповідно потребує змін. Щоб у повоєнний період швидко створити необхідні умови для життя і діяльності населення, замовникам потрібно мати гнучкість під час закупівель. Так пропонується внести зміни до Закону, що передбачають, як окремі тимчасові елементи регулювання протягом повоєнного періоду, так і постійні норми переважно на основі практики Європейського Союзу.

Тож замовник, в залежності від того наскільки швидко йому необхідно здійснити закупівлі зможе скористатися [1.49]:

1. Спрощеними відкритими торгами.

Конкурентна процедура, що передбачає проведення аукціону, можливість оскарження та кваліфікацію лише учасника, який запропонував найбільш економічно вигідну пропозицію. Процедура може застосовуватися, якщо очікувана вартість предмету закупівель перевищує європейські вартісні межі, але лише у повоєнний період. Такий підхід дозволяє максимально зекономити час, оскільки відсутній етап попередньої кваліфікації всіх учасників та максимально скорочені строки, як процедури так і оскарження.

2. Кваліфікаційними системами.

Замовники можуть використовувати кваліфікаційні системи в разі закупівлі робіт та/або послуг з поточного ремонту. Передбачається, що зацікавлений орган створює таку систему для проходження кваліфікації суб'єктами господарювання, а замовник проводить відбір учасника для укладання договору про закупівлю з числа тих, хто пройшов кваліфікацію.

Для створення кваліфікаційної системи зацікавлений орган:

– розробляє кваліфікаційні вимоги та критерії за яким відбуватиметься відбір учасників, спираючись на рекомендації ЄБРР щодо закупівель робіт та результати консультацій з відповідним ринком, експертним середовищем тощо. Такий підхід дозволить у прозорий спосіб зібрати пропозиції від стейкхолдерів, та уникнути дискримінаційних вимог;

– затверджує кваліфікаційні вимоги та критерії з обов'язковим погодженням з Антимонопольним Комітетом України (АМКУ) та Міністерством економіки України. Це дозволить ще на етапі погодження виявити вимоги, які можуть призвести до звуження конкуренції;

– створює комісію, яка уповноважена здійснювати кваліфікаційний відбір суб'єктів господарювання. Дії, бездіяльність та рішення такої комісії можуть бути оскаржені до АМКУ.

Перевагами цього підходу є:

– скорочення часу для проведення процедури закупівель, завдяки розділенню на два етапи: 1) проведення кваліфікації суб'єктів господарювання та 2) відбір кваліфікованого учасника для укладання договору. Перший етап можна здійснити вже під час війни, а другий – у повоєнний період відповідно до технічного завдання;

– зменшення навантаження на бізнес, оскільки відповідність кваліфікації підтверджується раз на рік;

– можливість для зацікавленого органу, спираючись на прогностичні обсяги робіт та орієнтуючись у необхідній кількості виконавців, забезпечувати достатній рівень конкуренції, направляючи свої зусилля на проведення відповідної роботи з українськими компаніями, нерезидентами та їх об'єднаннями.

3. Процедурами, які передбачені законом з урахуванням запропонованих змін. Під час розробки пропозицій було проаналізовано проблеми, з якими стикалися замовники під час проведення закупівель у мирний час та запропоновано зміни для вирішення цих проблем, зокрема:

– підвищення вартісних порогів для спрощеної закупівлі (до 100 тис. грн) та для процедур закупівель (при закупівлі товарів та послуг до 500 тис. грн, а робіт до 2,5 млн грн для звичайних замовників. А також для замовників в окремих сферах при закупівлі товарів та послуг до 1,5 млн грн, а робіт до 7,8 млн грн.);

- можливість проведення відкритих торгів до встановлених європейських вартісних меж за скороченими строками;
- можливість виправлення будь-яких невідповідностей у тендерній пропозиції протягом доби (крім тендерного забезпечення);
- можливість провести переговорну процедуру за результатами не успішно проведених одних відкритих торгів (у разі відсутності достатньої кількості учасників).

Запровадження змін у законодавство також передбачає адаптацію електронної системи закупівель Прозорро до викликів повоєнного періоду. Важливо, щоб всі закупівлі проводилися через цю систему для забезпечення моніторингу та контролю. Це збільшить рівень довіри партнерів і позитивно вплине на рішення щодо виділення коштів для відновлення країни. Незважаючи на труднощі, пов'язані із воєнним станом, підтримка, настійливість та обґрунтована позиція можуть допомогти досягти міжнародного рівня в сфері публічних закупівель та подолати корупцію.

Отже, за результатами досліджень, наведених у третьому розділі, можна виділити наступне:

1. На початку повномасштабної агресії уряд відреагував на необхідність швидко закуповувати певні товари чи послуги. Протягом весни-літа 2022 року Уряд поступово повертав частину закупівель до нормального стану. Важливо зберегти принаймні часткову прозорість цієї сфери, щоб ефективно витратити державні кошти. Ризики виведення закупівель із Прозорро зрозумілі – це можливості повернення до старих схем, таких як закупівлі «у своїх» (або навіть у підсанкційних осіб) чи встановлення завищеної ціни

2. Після прийняття Постанови №1178 алгоритм здійснення закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану став більш зрозумілим та однозначним, а самі процедури закупівель повернулися у конкурентне русло. Одним із важливих моментів можемо вважати повернення процедури оскарження та проведення моніторингів під час здійснення відкритих торгів з особливостями, що повертає у закупівельний процес прозорість та

ефективність, уникаючи корупційних ризиків.

3. Запровадження змін у законодавство також передбачає адаптацію електронної системи закупівель Прозорро до викликів повоєнного періоду. Важливо, щоб всі закупівлі проводилися через цю систему для забезпечення моніторингу та контролю. Це збільшить рівень довіри партнерів і позитивно вплине на рішення щодо виділення коштів для відновлення країни. Незважаючи на труднощі, пов'язані із воєнним станом, підтримка, настійливість та обґрунтована позиція можуть допомогти досягти міжнародного рівня в сфері публічних закупівель та подолати корупцію.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та практичні положення здійснення публічних закупівель в Україні в умовах правового режиму воєнного стану.

Проведені в кваліфікаційній роботі дослідження дають змогу сформулювати такі висновки та пропозиції:

1. Сформовано загальну характеристику функціонування публічних закупівель в Україні.

В системі публічних закупівель України держава виступає як надійний ринок для підприємств та організацій, що представляють різні сектори економіки. Держава не лише фінансує, але й організовує виробництво різних товарів і послуг, виконуючи при цьому різні функції, такі як забезпечення безпеки, організація соціальної політики та інші. Державні витрати також охоплюють придбання соціально важливих благ, таких як наукові дослідження та охорона здоров'я. Отже, публічні закупівлі слід розглядати як не лише процес придбання, але і як ключовий інструмент для реалізації різних функцій держави та сприяння ефективному розвитку економіки.

Стан функціонування публічних закупівель в Україні характеризується позитивними зрушеннями, кількість учасників закупівель збільшується, що свідчить про зручність, прозорість та відкритість електронної системи закупівель.

2. Проведено аналіз нормативно-правових основ організації та проведення публічних закупівель незалежної України.

Протягом років незалежності України нормативно-правова база стосовно публічних закупівель постійно удосконалюється та приводиться у відповідність до міжнародних стандартів. Однак в сучасних умовах виникають протиріччя та розбіжності між законодавчими актами уповноважених органів різних рівнів, які регулюють державне регулювання та контроль у цій області. Для успішної реалізації реформи в галузі публічних закупівель, необхідно встановити

активний взаємозв'язок між замовниками, учасниками та електронними майданчиками як активними користувачами електронної системи закупівель, максимально спростити процедури здійснення закупівель та звітування.

3. Досліджено зарубіжний досвід здійснення публічних закупівель.

Незважаючи на різноманітність нормативної бази щодо публічних закупівель у різних країнах ЄС, кожна з них має значні відмінності через правову систему, суспільні звичаї та ментальність. Країни ЄС ставляться обережно до обмежень договірної свободи, навіть у публічних закупівлях, та не терплять різних видів обтяжень і змов, які можуть присутні в господарському обороті. Українські товаровиробники, які планують вийти на ринки ЄС, повинні враховувати ці особливості при плануванні свого бізнесу. Крім того, українським законодавцям слід враховувати досвід організації публічних закупівель у ЄС та впроваджувати його в українське законодавство послідовно та ретельно. Після аналізу систем державних (публічних) закупівель у різних країнах можна визначити, що уповноважені органи влади використовують різноманітні механізми для забезпечення ефективності цих закупівель. Це включає вимоги до проведення конкурсних торгів, розкриття інформації учасниками, встановлення відповідальності посадових осіб за додержання установлених законом процедур і правил. При цьому враховуються різні інституційні чинники, такі як законодавчі і правові норми, цінності, процедури і правила управління, що визначають прийняття та виконання рішень щодо формування та розміщення державних замовлень.

4. Проведено аналіз планування та здійснення публічних закупівель в Полтавському комунальному автотранспортному підприємстві 1628.

Визначено, що конкурентні процедури закупівель мають пріоритетне значення в роботі підприємства. Зрозуміло, що причиною такого явища є наявність дороговартісних закупівель за процедурами відкритих торгів, які закуповуються щорічно, як наприклад, закупівля дизельного палива та бензину (в 2023 році проведено дві процедури закупівлі на суму 34,4 млн. грн.), стиснутий газ метан (в 2023 році проведена закупівля на очікувану вартість 4,3

млн. грн.), постачання електричної енергії (в 2023 р. проведена закупівля очікуваною вартістю 1,6 млн. грн.), та інші. Збільшення кількості укладених договорів без використання електронної системи закупівель пов'язано із змінами в законодавстві на час воєнного стану в Україні, а також, різноплановістю потреб підприємства, котрі можна забезпечити допороговими закупівлями. Слід зауважити, що в своїй роботі головною метою підприємство ставить заощадження бюджетних та власних коштів. що процедури за відкритими торгами займають значну частку.

5. Проаналізовано особливості здійснення контролю та моніторингу за публічними закупівлями в Україні.

Контроль і моніторинг у сфері публічних закупівель виконуються як державними органами, так і громадськими організаціями. Цей процес включає в себе попередній, поточний та підсумковий контроль, а також визначається контролем під час проведення процедур закупівлі, укладання договору про закупівлю та його реалізації. Такий підхід сприяє забезпеченню прозорості у проведенні закупівель та їх відповідності чинному законодавству.

6. Визначено юридичну відповідальність за порушення законодавства в сфері публічних закупівель.

Здійснення публічних закупівель регулюється чинним законодавством, за порушення законодавства у сфері публічних закупівель може призвести до адміністративної або кримінальної відповідальності, включаючи накладання штрафів на посадових осіб і обмеження або позбавлення волі. У Кримінальному кодексі України відсутня відповідальність саме за порушення у сфері публічних закупівель, тому було б доцільно ввести такі окремі статті

7. Визначено особливості проведення публічних закупівель та роботи уповноважених осіб в умовах правового режиму воєнного стану.

На початку повномасштабної агресії уряд відреагував на необхідність швидко закуповувати певні товари чи послуги. Протягом весни-літа 2022 року Уряд поступово повертав частину закупівель до нормального стану. Важливо зберегти принаймні часткову прозорість цієї сфери, щоб ефективно витратити

державні кошти. Ризики виведення закупівель із Прозорро зрозумілі – це можливості повернення до старих схем, таких як закупівлі «у своїх» (або навіть у підсанкційних осіб) чи встановлення завищеної ціни

8. Обґрунтовано доцільність адаптації законодавчої бази публічних закупівель до умов воєнного стану в Україні.

Після прийняття Постанови №1178 алгоритм здійснення закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану став більш зрозумілим та однозначним, а самі процедури закупівель повернулися у конкурентне русло. Одним із важливих моментів можемо вважати повернення процедури оскарження та проведення моніторингів під час здійснення відкритих торгів з особливостями, що повертає у закупівельний процес прозорість та ефективність, уникаючи корупційних ризиків.

9. Сформовано напрями вдосконалення механізму публічних закупівель в Україні.

Запровадження змін у законодавство також передбачає адаптацію електронної системи закупівель Прозорро до викликів повоєнного періоду. Важливо, щоб всі закупівлі проводилися через цю систему для забезпечення моніторингу та контролю. Це збільшить рівень довіри партнерів і позитивно вплине на рішення щодо виділення коштів для відновлення країни. Незважаючи на труднощі, пов'язані із воєнним станом, підтримка, настійливість та обґрунтована позиція можуть допомогти досягти міжнародного рівня в сфері публічних закупівель та подолати корупцію.

Основні цілі реформування системи публічних закупівель в найближчій перспективі:

1. Гармонізація законодавства України у сфері публічних закупівель з європейськими стандартами (запровадження новел, розроблених законопроектom, для імплементації відповідних норм Європейського Союзу; врахування підстав для переговорної процедури, договорів концесій, кваліфікаційних критеріїв і інших аспектів).

2. Розвиток інституційної структури публічних закупівель (комунікаційні

заходи між державними органами та органами контролю з метою визначення ключових показників ефективності для системи публічних закупівель, узагальнення практики застосування законодавства у сфері публічних закупівель, впровадження інструментів та практик, що дозволяють удосконалити регулювання та правозастосування в сфері публічних закупівель; напрацювання КРІ для закупівельної функції замовників (в т.ч. для відбудови)).

3. Реалізація проєктів відбудови України (інтеграція з інформаційно-аналітичною системою управління процесом відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури; впровадження правил використання електронної системи закупівель при проведенні закупівель за кошти міжнародних фондів і донорів; запровадження міжнародних практик закупівлі робіт).

4. Професіоналізація публічних закупівель (підвищення кваліфікації для уповноважених осіб через онлайн курси та професійні стандарти; перегляд тестування, визначення кодексу професійної етики).

5. Розвиток електронної системи закупівель (впровадження електронної тендерної документації та реєстрів в електронній системі закупівель).

6. Залучення громадянського суспільства до розвитку сфери публічних закупівель (активне залучення громадян до співпраці та взаємодії через консультації та участь у громадських радах).

7. Міжнародне співробітництво у сфері публічних закупівель (здійснення двосторонньої та багатосторонньої взаємодії в сфері публічних закупівель).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альциванович О.В., Цимбаленко Я.Ю. Теоретико-категоріальний аналіз поняття публічних закупівель та корупційних ризиків при їх здійсненні в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2018. Т. 6. № 9. С. 92–103.
2. Белякова К. Алгоритм проведення відкритих торгів з аукціонами за Особливостями з урахуванням змін від 19.05.2023. *Радник у сфері публічних закупівель*. 23 травня 2023. URL: <https://radnuk.com.ua/voiennyj-stan/alhorytm-provedennia-vidkrytykh-torhiv-z-auksionamy-za-osoblyvostiamy-z-urakhuvanniam-zmin-vid-19-05-2023/> (дата звернення: 01.12.2023).
3. Вареник В.М., Євчин Л.О. Особливості застосування системи державних закупівель ProZorro. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2016. № 2 (21).
4. Гальчинський Л.Ю., Гаврилова А.Г. Оцінка функціонування електронної системи ProZorro як інструмента державних закупівель. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2017. № 11. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102574/97652> (дата звернення: 01.11.2023).
5. Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 169. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.11.2023).
6. Деякі питання здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для задоволення нагальних потреб функціонування держави в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2022 № 185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.11.2023).
7. Длугопольський О., Чапрак Ю. Ключові напрямки дослідження та дилеми в сфері публічних закупівель: теоретичний фрейм. *Innovation and Sustainability*, 2023. № 1 (2023). <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/119> (дата звернення: 23.10.2023).

8. Длугопольський О.В., Заклекта О.І., Романишин А.А. ProZorro як інструмент забезпечення транспарентності ринків. Причорноморські економічні студії. 2019. Випуск 48-1. С. 90-97.

9. Євчин Л.О., Вареник В.М. Особливості застосування системи державних закупівель ProZorro (Прозорро). Європейський вектор економічного розвитку. 2016. № 2(21). С. 6–15.

10. Збірник Директив ЄС з питань державних закупівель. URL: http://eupublicprocurement.org.ua/wp-content/uploads/2015/02/EU-PP-Directives-Compendium_UKR.pdf (дата звернення: 01.12.2023).

11. Іванов О. В. Щодо подолання корупції у сфері державних закупівель в Україні. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1486>.

12. Кодекс України про адміністративні правопорушення в редакції від 14.10.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 31.10.2023).

13. Конституція України від 28.06.1996 р. Україна. Верховна Рада. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 31.10.2023).

14. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

15. Кулик Л. Що потрібно врахувати замовникам при закупівлях після 19 квітня 2020. ProZorro. Інфобокс. URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/shcho-potribno-vrahuvati-zamovnikam-pri-zakupivlyah-pislya-19-kvitnya-2020> (дата звернення: 18.10.2023)

16. Лекарь С.І. Світовий досвід державного регулювання публічних закупівель. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/6_2019/part_2/33.pdf (дата звернення: 01.12.2023).

17. Лист Міністерства економіки України «Щодо змін, внесених до порядку закупівель у період воєнного стану» від 17.07.2022 р. № 3323-04/50213-06.

18. Лист Міністерства економіки України «Щодо змін, внесених до порядку закупівель у період воєнного стану» від 27.06.2022 р. № 3323-04/42505-

06.

19. Лист Міністерства економіки України «Щодо особливостей здійснення публічних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування» від 20.10.2022 р. № 3323-04/70997-06.

20. Методичний посібник з публічних закупівель URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/575/1.pdf> (дата звернення: 01.12.2023).

21. Нагачевський С.В. Економіко-правова характеристика сфери державних закупівель товарів, робіт і послуг. Науковий вісник ЛДУВС. 2013. № 1. С. 386–394.

22. Олефір А.О. Проблеми публічних закупівель крізь призму європейського досвіду. Теорія і практика правознавства. 2017. Вип. 1 (11). С. 63–72.

23. Петруненко Я.В. Зарубіжний досвід регулювання публічних закупівель як господарсько-правового засобу забезпечення ефективного використання державних коштів. Правова держава. 2019. № 34. С. 23–28.

24. Плащенко К. Алгоритм проведення спрощеної закупівлі за Постановою № 169. Радник у сфері публічних закупівель. 07 липня 2022. URL: <https://radnuk.com.ua/voiennyj-stan/alhorytm-provedennia-sproshchenoi-zakupivli-za-postanovoju-169-z-29-06-2022/> (дата звернення: 01.12.2023).

25. Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

26. Положення про Державну казначейську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 № 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

27. Положення про Міністерство економіки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 459 (із змінами). URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#n10> (дата звернення: 01.12.2023).

28. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

29. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

30. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

31. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

32. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

33. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700 VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

34. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 р. № 1178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.11.2023).

35. Про затвердження Порядку визначення предмета закупівлі: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 15.04.2020 р. № 708. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0500-20#Text> (дата звернення: 23.11.2023).

36. Про затвердження Порядку проведення перевірок закупівель Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами і внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 р. № 631. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/631-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

37. Про затвердження Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 р. № 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/166-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

38. Про затвердження примірної методики визначення очікуваної вартості предмета закупівлі: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 18.02.2020 р. № 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0275915-20#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

39. Про затвердження примірної тендерної документації: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 13.04.2016 р. № 680. URL <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0680731-16#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

40. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

41. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

42. Про національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

43. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. №580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення:

01.12.2023).

44. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

45. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

46. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 01.10.2023).

47. Про Рахункову палату України: Закон України від 02.07.2015 р. № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

48. Про службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

49. Про Стратегію реформування системи публічних закупівель («дорожню карту»). Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 175-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.12.2023).

50. Про утворення комісії із забезпечення здійснення авторизації електронних майданчиків, підготовки рішень щодо їх підключення / відключення до / від електронної системи закупівель, усунення технічних збоїв в електронній системі закупівель: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 15.03.2016 р. № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.12.2023).

51. Система державних закупівель «ProZorro». URL: www.prozorro.gov.ua (дата звернення: 01.10.2023).

52. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Х.: Консум, 2006. 534 с.

53. Смиричинський В.В. Прок'юремент як механізм формування конкурентоспроможного ринку державних закупівель європейського типу в

Україні. Конкуренція. Вісник Антимонопольного Комітету України. 2004. № 4. С. 11–16.

54. Ткаченко Н. Б. Електронні публічні закупівлі: досвід країн ЄС та впровадження його в Україні. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 10 (184). С. 471–477.

55. Ткаченко Н. Трансформація публічних закупівель в Україні. Економіка України. 2018. № 9. С. 123–138.

56. Хорунжак Н.М. Публічні закупівлі: шляхи вирішення організаційних і контрольно-облікових проблем. Сталий розвиток економіки. 2016. № 3(32). С. 143–149.

57. Хусанова К. Ю. Корупція в сфері державних закупівель: форми прояву та засоби протидії в контексті нового антикорупційного законодавства. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/boz_2010_22_38.pdf (дата звернення: 01.12.2023).

58. Шалімова Н.С. Міжнародний рейтинг ефективності системи публічних закупівель («benchmarking public procurement») та його використання в державному аудиті. Економічний простір. 2017. № 127. С. 48–60.

59. Murray J. G. Public procurement strategy for accelerating the economic recovery. Supply Chain Management: An International Journal. 2009. Vol. 14. Iss. 6. P. 429–434.

60. Veklych O., Karintseva O., Yevdokymov A., Guillamon-Saorin E.(2020). Compensation mechanism for damage from ecosystem services deterioration: Constitutive characteristic. J. International Journal of Global Environmental Issues, 19(1-3), P. 129–142.

61. Tenders Electronic Daily. Supplement to the ‘Official Journal’ of the EU. URL: <http://www.ted.europa.eu> (дата звернення: 01.12.2023).

62. Treaty of Lisbon. Amendments to the Treaty On European Union and to the Treaty Establishing the European Community. Official Journal of the European Union. 1 (29), P. 89–96.

